

CENTRAL EUROPEAN CONGRESS OF MODERNIZATION

HISTORY-MEDIA-CULTURE

Rzeszów, 23-25/10/2024

**Doskonała
Nauka**

Uniwersytet Rzeszowski
Kolegium Nauk Humanistycznych

HONOURARY PATRONAGE

Minister of Science
Republic of Poland

Rector
of the University of Rzeszów

Book of Abstracts

Central European Congress of Modernization. History-Media-Culture

Central European Congress of Modernization. History-Media-Culture

Kierownik - *dr Jarosław Kinal*

Okres realizacji - *1.10.2023 - 30.09.2025*

Dofinansowano ze środków budżetu państwa

Instytucja finansująca - *Ministerstwo Edukacji i Nauki / Doskonała Nauka II*

Wartość projektu - *243 400,00 PLN*

Wartość dofinansowania - *218 900,00 PLN*

Zenonas Norkus

Faculty of Philosophy, Vilnius University, Lithuania

The Economic Growth Performance of Lithuania During the Great Depression in the 1930s in the Regional Cross-Country Comparison

This contribution is made possible by recent progress in the work in the historical national accounting on the Baltic countries, providing for the first time cross-country and cross-time comparable estimates of the Gross Domestic Product (GDP) for interwar Latvia (Klimantas et al. 2023; Norkus et. al. 2024) and Lithuania (Klimantas and Zirgulis 2020; Klimantas 2023; Norkus and Markevičiūtė 2021) with sectoral breakdown. Formerly, such estimates were available only for Estonia (Valge 2001; Klesment 2008). These results make it possible to quantitatively compare the economic growth performance of interwar Baltic countries in a broad international context. One of the findings of this comparison is that the GDP of Lithuania continued to grow during the greatest economic crisis in the 20th century, known as the Great Depression (1929-1933). Poland's positive growth rates during the recent Great Financial Crisis 2007-2011 provide testimony that such phenomena are not impossible. However, they are highly unusual and ask for focused case study. It includes establishing the very fact of Lithuania's positive real GDP output growth rates during the Great Depression and its tentative explanation, grounded in the comparison of Lithuania's vulnerability and resilience to economic shocks with most similar cases – Latvia, Estonia, and Finland.

Rashmi Gujrati

KC Group of Institutions Inda

AI is Transforming the Global Economy Growth

In the present scenario AI is playing vital role in the economic development . . Artificial intelligence plays an increasingly important role in our lives and economy and is already having an impact on our world in many different ways. Technology revaluation is on the boom which is reshaping the nature of world economy. Technological revolution is on the boom, that could action productivity, Boosting global economic and raising the income of the world . AI Increase the productivity and efficiency in the work which done quickly and immensely betterment in the process of decision-making process . AI not only helps in the productivity it also support in the customer acquisition of firms and marketing. It effects and enhance the quality of the services and consumer satisfaction. The aim of the study is to measure the impact of AI on the economy, specifically on long-run economic growth.

Henrietta Nagy
Milton Friedman University

Meeting ESG principles with special focus on social issues

Experts agree that ESG must be an operational philosophy, a framework to measure and evaluate the sustainability performance of an organisation, which can determine the success of companies. The environmental, social and governance factors that determine ESG framework should be taken into account by economic players in order to make sustainable and ethical decisions. There are major differences in the way companies and institutions operate in their day-to-day practices with regard to compliance with sustainability criteria and relevant credibility issues. Of course, the issue can be interpreted through a number of dimensions, which is reflected in the differentiated approaches of the stakeholders.

It is not a question anymore that companies, businesses have to take measurable commitments and actions to contribute to sustainable development globally. On July 31, the European Commission adopted the European Sustainability Reporting Standards (ESRS) that will standardize how companies within the European Union report climate change and other ESG related actions. The standards came into force on January 1, 2024. In the first phase, the large-scale companies are affected and it is also known that due to the different business environment in European countries, businesses are not equally prepared for the new requirements.

Siphesihle Nene
Hungarian University of Agriculture and Life Sciences (MATE)

Dynamics of Regional Integration: A Case Study of South Africa's Role in African Development

This study investigated the impact of regional integration on South Africa's growth, focusing on citizen perspectives. Employing qualitative and quantitative methodologies, social media data from Twitter was collected using Talkwalkr by employing predefined keywords associated with the African Union and South Africa's membership. Concurrently, secondary analysis of economic data was conducted from various sources. The findings suggested that many South African citizens believe leaving the African Union would be beneficial due to limited economic benefits and perceived failures of the organization. However, the study recommended narrowing the gap between African countries, emphasizing collective political will and synergy for successful regional integration. Departure from the African Union could lead to economic isolation and undermine past integration efforts.

Radu Romînaşu, Laura Ardelean
University of Oradea

Main Channels of Penetration of Modernizing Ideas in the Romanian Space and Their Impact on the Society (18th Century - Beginning of the 19th Century)

The modern history of the Romanian space is characterized by profound changes in all aspects of the social life, changes that entered in the Eastern parts of Europe later and more slowly than in the Western ones.

Modernization represents the main axis of Romania's history over a period of about 250 years. A particularly complex process, it influenced society on different fields: economy, culture, schooling and education, urbanization, and so on.

Modernization in the Romanian space meant society's orientation for the values of Western civilization. Starting with the 18th century, the intellectual and political milieu became extremely critical toward the local realities, starting a vast action to introduce European values. During the specified period, there were several channels of penetration of modernizing ideas into Romanian society (the Polish, Greek, Russian and French for Wallachia and Moldova and the German for Transylvania). At their base, there was the generative principle of a Western influence.

Keywords: modernization, society, mentalities, progress, European spirit

Tóth Tamás
Milton Friedman University

The impact of public transport on competitiveness

The analysis of territorial competitiveness and its causal links is one of the key economic development issues of our time. Taking into account the effects of spatial differences, it can be formulated that productivity differences between areas, inelastic wages and prices, the state of human capital, the value of investment, the absorptive capacity of working capital all affect the equilibrium state of the economy. Their interactions make the centre/periphery and urban/rural contexts in the spatial economy increasingly dominant, and the interrelationships between these contexts are therefore also important factors in competitiveness studies. Such a prominent urban/rural contrast can be observed in the case of Budapest, whose role and future in the national economy is inseparable from the development of national trends. Out of the complexity of factors, the present study aims to examine one factor - public transport - and its impact on the national economy from a perspective that can illustrate the territorial competitiveness effects of the centre-periphery nexus.

Csila Mille, Hercz Kamilla
Kodolányi János University

Welfare or well-being – Comparative analysis of the competitiveness of Central European countries

The study prepares a comparative analysis based on a secondary database in relation to the most important indicators that determine the competitiveness of Central European countries. The study places special emphasis on welfare and environmental aspects, which are completely absent from the focus of mainstream economics. For this reason, competitiveness in the traditional sense does not properly reflect the real situation of a country, since if economic development is not accompanied by the preservation of environmental and cultural values, as well as the maintenance of mental health, then we cannot talk about well-being, only well-being. One of the most important databases of the study is provided by the data of the IMD World Competitiveness Center, with the help of which we get a comprehensive picture of the general state of economic performance, government efficiency, business efficiency and infrastructure. In terms of the environment, the study examines the sustainability of energy use and food production, and in the case of social values, it primarily focuses on education.

András Szeberényi
Budapest Metropolitan University

Examining the relationship between climate risk and climate change

Climate change, as a globally significant issue, knows no boundaries or temporal constraints but still affects each generation differently. Hence, it becomes essential to explore the correlations related to climate change and the growing phenomenon of climate anxiety. The aim of the study is to investigate how the X, Y, and Z generations perceive environmental consciousness, their level of awareness regarding climate change, and whether symptoms associated with climate anxiety manifest in their cases. As a primary research method, a questionnaire was used, presenting the opinions of students belonging to the X, Y, and Z generations. Based on the results, it can be concluded that members of the Z generation experience significant symptoms associated with climate anxiety, such as indifference, unexplained outbursts of anger, intense anxiety, and feelings of hopelessness due to the natural disasters caused by climate change. Conducting further research is warranted to achieve a comprehensive understanding of the societal impacts of climate change and the psychological dimensions of climate anxiety.

Katarzyna Drąg, Żaneta Wełna
The Pontifical University of John Paul II in Krakow

New media technologies - new competencies. Communication competencies in proces of modernization

New forms of media require people to develop new communication skills in selecting, producing, using and interpreting information at all levels of communication. In my presentation I will focus on the need for changes in communication skills (verbal and non-verbal) in the context of the mediatisation of communication processes.

Piotr Drąg, Przemysław Zarubin
The Pontifical University of John Paul II in Krakow, Muzeum Krakowa, Instytut Judaistyki UJ

Cultural heritage communication - new forms and new challanges. Case study of film tourism in Krakow - Schindler's List

The communication of cultural heritage today has to deal with many contexts: media, commercial, marketing. In my presentation I will focus on new trends in image communication of local culture, analysing the case of the phenomenon and potential of Schindler's List in tourist communication.

Yogesh Chhabra
CT group of Institutions

The role of IoT (Internet of Things) in modernizing industrial operations.

Through the smooth integration of digital and physical systems, the Internet of Things (IoT) is transforming industrial operations. This study examines how the Internet of Things is revolutionizing industrial modernization, with a particular emphasis on supply chain optimization, improved operational efficiency, and predictive maintenance. Industries may gather and analyze enormous amounts of data from linked devices by utilizing Internet of Things technology, which will increase performance and enable well-informed decision-making. In addition, the paper addresses the difficulties in implementing IoT, such as cybersecurity and data privacy issues, and offers predictions about future developments and prospects for progress in this area. This paper shows how IoT is driving the next wave of industrial innovation and paving the way for a more connected world through in-depth analysis and case studies.

Anna Jupowicz-Ginalska, dr hab. Anna Mierzecka, dr Martyna Dudziak-Kisio
dr Emilia Zakrzewska, dr Agnieszka Gaczyńska, mgr Ksenia Wróblewska, mgr
Malwina Żuchniewicz

Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii, Uniwersytet Warszawski

Media management: between redefinition and university education

As noted by Nierenberg (2013), media management (hereafter: MM) should be understood in two ways: broadly, referring to "the media as a field relating to social, political, and economic phenomena," or narrowly, as "the management of a media enterprise operating in a specific environment" (p.157). Thus, it can be considered a strategic view of what, why, when, how, and to whom the media offer their activities. In other words, the decisions made within MM shape today's media in general. Given its crucial role, it necessitates being carried out by appropriately competent and educated individuals (Donaj, 2019; Malmelin, Virta & Kuismin, 2022). However, the topic of their education remains almost terra incognita. To the best of the authors' knowledge, in the 21st century (i.e., the era of digitalisation, convergence, platformisation, transmediality, datafication, etc.), Polish contemporary university education in the field of MM has not yet been examined cross-sectionally, even though the demand for similar analyses was articulated by Hoag and Brickley (2001) and Förster and Rohn (2015). These researchers observed that developing education for innovative MM staff requires harmonising knowledge regarding what MM is, how it should be taught, the constituent areas of expertise, and how to effectively prepare enthusiasts of this interdisciplinary field for future work. The proposed presentation addresses these demands by revealing the initial results of the research project titled "Media management: an educational approach. Mapping and identifying the needs of the academic community in Poland" (IDUB, PSP 501-0127-20-7004310). We use a mixed methodology approach for the project. It consists of IDIs with five executives (deans, directors) of institutions that educate in media studies; twenty IDIs with the academic staff who teach MM in these institutions; five FGIs with MM students, literature review and content analysis of MM courses curricula. This study presents results based mainly on the literature review, IDIs and FGIs. We aim to: Compare the literature-based MM definitions with the MM understanding of researchers (executives, academic staff) and MM students. Define the concept of modern MM education. As a result, we attempt to redefine media management and media management education, which will contribute to further research on MM. We also want to discuss with the panellists and hear their views on contemporary approaches to MM and its place in the academic discipline of media and social communication sciences.

Evelina Kristanova

Uniwersytet SWPS w Warszawie; Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej

Digitised sources of Radio Free Europe's Polish Broadcasting Service

The literature on Radio Free Europe's Polish Broadcasting Service is abundant. The aim of this study is to determine the online availability of digitised source material on the subject. The analysis will include information from databases and websites, open-access archival and press sources, bibliographic and reference data, and data provided by digital libraries. The study will focus on both general and subject-specific data, including audio and video resources. The most prominent experts on the subject and the key issues they address will also be presented. Media content analysis will be the tool of choice to review the said source material. The results will prove how rich and varied the content available online is.

Bogdan Andruszczenko
Uniwersytet Warszawski

The impact of the war on systemic changes in the media. From pluralism to restriction of freedom of speech - case study of Ukraine

Since Ukraine gained independence in 1991, the media in this country have been subject to numerous influences both inside the country (mainly oligarchs and politicians) and from outside (mainly Russian propaganda). The most important reasons for this situation is the concentration of the main media in the hands of the largest Ukrainian oligarchs and the use of the media as a tool in political and business conflicts. Journalists were systematically restricted and forced to implement the program policies of specific groups of influence and oligarchs. In the last years before the outbreak of full-scale war, however, research and international reports showed no specific problems that would affect freedom of speech. However, the war that broke out in 2022 brought significant restrictions on the operation of the media. The media – under the pretext of internal security – must create a uniform message. Journalists have limited access to public institutions and cannot fully implement their monitoring function. However, reports on the state of the world's media indicate that the situation of journalists in this country has not significantly deteriorated since February 2022. This speech aims to show how the situation of the media and journalists in Ukraine has changed over the years and how the outbreak of a full-scale war affected the exercise of freedom of speech in Ukraine.

Wiktoria Sudół
Uniwersytet Rzeszowski

Artificial intelligence as a cause of dystrophy in the process obtaining sources of information

The speech will discuss the issue of dystrophy in the process of obtaining information, which has been contributed to by the development and popularisation of artificial intelligence tools. During the speech, I will present a survey conducted among students, which will concern the impact of AI tools on obtaining information, learning and motivation to work and develop.

Andrea Di Carlo
Independent Scholar

From the Disenchantment to the Re-enchantment of the World: Max Weber v Richard Hofstadter

Max Weber's famous notion of disenchantment of the world is one of the cornerstones of Modernity. In his lectures on vocation, Weber had claimed that the world had become disenchanted because of capitalist rationality, harnessing mechanisation and scientific modes of thought. Thus, pursuing Weber's famous argument further, the world is, on paper, supposed to be extremely rational. However, the Weberian thesis has been consistently reconsidered afterwards. This is especially the case with the growing number of conspiracy theories and the many iterations of moral panics. Richard Hofstadter's famous notion of the paranoid style of politics would better account for the growing re-enchantment of the US. Even though Hofstadter was referring to American politics in the McCarthy era, the same consideration can be fruitfully applied to these days. The Satanic panics of the 1980s-1990s and the growing number of conspiracy theories over the last few years during and after the COVID pandemic can be said to have caused a re-enchantment of the world. Former President Donald Trump and the GOP embody this paranoic style. Trump's rhetoric is closer to Hofstadter's idea of paranoia. Trump conjures up millenarian and doom-and-gloom images, where he is the only one who can save either the United States of America or the world from international conspiracies and domestic enemies. In a similar manner, members of the Republican Party (e.g. Marjorie Taylor Greene) have used a similar rhetoric. They believe that the United States of America is full of foreign agents or radical political movements threatening the stability of the country. I argue that the way Donald Trump and the Republican Party mobilise this gloomy imagery is closer to Hofstadter's paranoia than Weber's disenchantment. Thus, I think it is important to reconsider one of the most important theories of Modernity, Weber's disenchantment, by reassessing it through Hofstadter's paranoia and the ensuing re-enchantment.

Kinga Lechwar
Krakow University of Economics

An Overview of Information Security Challenges in Central and Eastern Europe in the 21st Century

This paper provides a comprehensive overview of the information security challenges in Central and Eastern Europe, in the 21st century. It underlines the growing importance of information security and discusses the current cyber threat landscape in the mentioned region. The paper also describes an existing cybersecurity infrastructure and regulations, assessing their effectiveness and identifying areas of improvement. Moreover, relevant case studies of cyberattacks in Central and Eastern Europe were analyzed, illustrating the lessons learned from those incidents. Further, the paper explores the impact of regional geopolitical tensions, conflicts and political instability on information security. Finally, it stresses the critical need for ongoing international cooperation to build robust defenses against constantly evolving cyber threats, as well as continuous improvement of regulatory frameworks, and increased investment in cybersecurity infrastructure. Thanks to that, countries from Central and Eastern Europe can ensure the security of information in the face of emerging cyber threats.

Damian Bębnowski

University of Lodz, Faculty of Economics and Sociology

Modernization Issue in the Exiled Polish Economic Historiography

Exiled Polish economic historiography (1939–1989) is still marginalized in research, despite the fact that it operated under different political, institutional, and theoretical and methodological conditions. The most important communities of Polish economic historians in exile were established during and after WWII in the UK and the USA. The war and the communist takeover of Poland led to a break with the impressive achievements of domestic economic historiography of the interwar period (Bębnowski 2023a). The Communists imposed a Marxist paradigm on the humanities and social sciences. Scholars avoided controversial contemporary political history, turning more often to socio-economic history. The recognition of home economic historiography in the world increased thanks to references to the French “Annales” school, using economic theory, quantitative methods, theoretical and methodological considerations, or synthetic approaches (Berg 2015; Sosnowska 2019, 2023; Franaszek, Bębnowski 2022). Research on economic history in exile did not develop spectacularly. The work of Stanisław Swianiewicz, Władysław Wielhorski, Paweł Zaremba, Piotr Wojtowicz, Alfred Zauberman, Stanisław Kościółkowski, or Feliks Gross was one of the exceptions. For patriotic reasons, historical study in exile focused on recent political and military history, as these areas remained free of censorship and were fundamental to Poland’s fate in the 20th century. Historians in exile usually adopted a descriptive and idiographic perspective, publishing mainly in Polish (Stobiecki 2005, 2017). In the case of economic history, no broader transdisciplinary, institutional, or transnational cooperation was initiated. It remained in the shadow of domestic study (despite the “ideological corset” there) and on the sidelines of world economic historiography. Among the glorious exceptions were Swianiewicz and Zauberman, making international scientific careers (Bębnowski 2023b). The paper discusses the issue of modernization of the countries of Central and Eastern Europe more or less directly contained in the works of exiled Polish economic historiography. The considerations of Polish scholars in the UK and the USA were mainly concerned with the different periods of development of Poland and the Soviet Union, creating a catalog of issues particularly pressing after 1945 for geopolitical reasons. These scholars attempted an objective and critical assessment of various aspects of modernization and development. They drew on the global (Western) theoretical and methodological approaches. This type of analysis was not possible at home. Domestic economic historians could afford them only after 1989.

Adam Kędrzyński

University of Lodz

Capital Levy as a tool for just redistribution. Historical perspective.

Modernization of society is now often understood as reaching a state in which all members of society are happy and equal. This equality (in its economic aspect) is possible only if we redistribute income and wealth on a huge scale. Therefore, researchers started paying more and more attention to strongly progressive net wealth taxes (Capital Levies), which have this redistributive potential. On the other hand, historical analysis (including literature review, comparative methods and usage of statistical sources) will reveal that these taxes were rarely introduced with the idea of redistribution as a main function. Question arises if modernity can change this trend and apply new ways of using an old fiscal device. New wave of papers is trying to convince everybody that "this time is different" (Perret 2021), but as we all know history likes repeating itself. That is why it is worthwhile to look closely both at some historical and modern cases, and analyse whether any substantial redistributive results came into effect.

György Iván Neszmélyi
Milton Friedman University

Regional co-operation overseas – Practices in the ASEAN and China relationship

Since the Millennium China has already emerged as global power, which is well symbolized by its in terms of economy BRI (One Belt One Road) program announced ten years ago by President Xi Jinping. China is a player of growing importance in the Central and East European region, like it is one of the biggest investor in the electric vehicle industry in Hungary. However, China – in its present role – is a relatively new actor in Europe. Therefore it may be now only interesting but useful to learn more about its „traditional” regional partnerships with its direct geographical neighbourhood. The author wished to give an insight into the most prominent aspects to the China – ASEAN relationship comprising not only the political and economic ties but also social aspects including the state of Chinese diasporas in the examined region.

Lenka Krátká
Institute of Contemporary History, Czech Academy of Sciences

Entrepreneurship under socialism – possibilities and limits of market behavior within the Czechoslovak centrally controlled economy

One of the consequences of political and social changes after 1948 in Czechoslovakia was the transition to a centrally controlled economy and the abandonment of market principles, including the liquidation of private business. The scale of the liquidation, incomparable with other countries of the former Soviet bloc (except for the Soviet Union itself), affected all sectors of the economy and all levels of business, from large companies and corporations to individual self-employed persons. Nevertheless, private business did not completely disappear in Czechoslovakia and persisted in certain forms until 1989. The paper focuses on how private entrepreneurship took shape in the environment of a directive-controlled economy, within an authoritarian regime in general. The interpretation will bring a closer view into the legal frameworks in which the individual actors - "socialist entrepreneurs" - moved, the possibilities of development, and the limits of their independent activities, both official and unofficial, within the economy. The presentation will end with a brief insight into the issue of the position of these self-employed persons upon entering the market economy era after 1989, after removing all barriers to private business.

Dariusz Grala

Wielkopolska Akademia Społeczno-Ekonomiczna w Środzie Wlkp

Reduction of Poland's foreign debt in the 1990s as a basic factor in achieving the country's investment position and the inflow of foreign direct investments

At the end of the 1980s, when the communist system in the People's Republic of Poland was economically collapsing, after the ineffective rule of the communist party PZPR, there remained gigantic debts both to the capitalist countries of the West and to the countries of the former Soviet camp, including unpaid debt to the USSR. The debt ballast inherited from the communists significantly inhibited market reforms and the transformation of the entire Polish economy until the mid-1990s. Diplomatic efforts of the first democratic governments since 1990 towards Western countries and the collapsing USSR led to agreements on the limitation (significant reducing debts in convertible currencies) and developing a new program for servicing the remaining debt. The completion of these diplomatic and political works allowed for obtaining the first investment rating in the history of the Third Polish Republic and gaining limited trust among foreign investors from developed Western countries. Poland's ratings as a market economy gradually improved year by year as Poland's financial helmsmen maintained fiscal discipline and curbed governments' borrowing needs. These actions were confirmed by the low share of government debt in foreign institutions in GDP and the improving indicators of Poland's macroeconomic stabilization. As a consequence, in the first 15 years of economic transformation until 2004, approximately USD 84.5 billion flowed into Poland, which contributed significantly to the modernization of the country's economy even before the country's accession to the European Union

Mirostaw Skorek

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Members of the volunteer fire brigade in the processes of social change, issues of collective memory.

The Volunteer Fire Departments, by their nature, are always close to people, especially in times of danger. Not often people wonder how the social environment and economic conditions affect the activities of Volunteer Fire Department associations. Over the last four decades, the Volunteer Fire Department in Gostyń has witnessed many historical events that brought with them fears and anxieties about the upcoming changes. Individual interviews conducted in 2023-2024 with members of the Volunteer Fire Department in Gostyń, in the Silesian Voivodeship, in connection with the preparation for the celebration of the centenary of the unit's existence, concerned the collective memory of the volunteers about key events for the village, district and country. The interviews focused on respondents' memories from the time of martial law, June 1989, the creation of the Mikotów district, Poland's accession to the European Union and the flood that took place in 2010. The research involved members of the association who were authorized to participate in rescue operations during the events and who sometimes performed various functions in the association. The interviews showed a diverse approach to the events discussed and the dependence on the function performed and historical awareness of the events mentioned. On the other hand, the analysis of the statements indicates the constant ethos of the rescuers, regardless of the pending changes and the circumstances in which they had to act.

Iulia Vaisărhofer
University of Oradea

The publishing Activity of the Romanian Historian Nicolae Bălcescu

Over the years, Nicolae Bălcescu (1819-1852) worked as a historian, writer, politician and he also was an outstanding figure of the 1848 Revolution in the Romanian space. According to his conception, a lasting bond between the Romanians separated in the middle of the 19th century by the Carpathian Mountains could be established on cultural level. From this perspective, the present study aimed to highlight the activity of the Pashoptist leader in the field of publishing. Undoubtedly, Nicolae Bălcescu illustrated the most suggestive portrait of the romantic historian from the Romanian space. Under this lens, while presenting the work done by the Romanian scholar in the direction of publishing in various periodicals from Transylvania, Wallachia, Moldova or abroad. Bălcescu's journalistic debut was marked by a printing in the periodical called *Propășirea* in 1844 and culminated with his publishing of the newspaper *Magazin istoric pentru Dacia*, in Bucharest, together with the Transylvanian professor August Treboniu Laurian, newspaper that was first published in 1845. In the same direction, it is important to mention that under the care of Nicolae Bălcescu appeared in Bucharest in 1847 the weekly newspaper *Album științific literar*. Also, in 1848, he edited the periodical *Învățătorul satului* and eventually became part of the editorial staff of the *Popolul Suveran*. It is also worth mentioning the intention of the Pashoptist historian to establish the newspaper *Naționalul*, which, despite his efforts, was destined to fail. Another aspect that needs to be outlined is his close collaboration that Nicolae Bălcescu established with the people of culture from the Pashoptist period, located in Moldova and Transylvania. Thus, he collaborated with the historian and politician Mihail Kogălniceanu for the creation of a biographical dictionary of outstanding personalities from the history of the Romanian people and published studies in the Transylvanian newspaper *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, coordinated by George Barițiu. Through his conception of history reflected in the various studies published in the periodicals of the mid-19th century, Nicolae Bălcescu marked a turning point in the modernization of Romanian and European historical writing.

Dorota Domalewska
War Studies Univeristy / Akademia Sztuki Wojennej

Modernization of media systems through algorithmic advertising – a case study of the housing industry

This presentation examines the transformative role of algorithms in modernizing advertising models within media systems. It focuses on how automation and data-driven technologies have reshaped advertising strategies through real-time bidding and targeted ad placements. We explore housing industry ads—as a case that exemplifies the broader application of these technologies and how they affect the media system. The methodology involves an in-depth analysis of algorithmic integration in housing ads, assessing how these digital tools enhance user engagement and optimize the relevance of advertisements based on extensive user data and behavioral analytics. The integration of sophisticated algorithmic tools not only improves user engagement but also maximizes the economic utility of ad spaces. As a result, we can observe increased efficiency and revenue generation for media platforms. However, this algorithmic revolution has introduced various ethical concerns, including the potential for discrimination. Algorithmically targeted ads could reinforce historical biases or enable new forms of exclusion by selectively displaying housing opportunities based on user demographics such as race, income level, or familial status. Such practices could undermine fair housing principles and increase social inequalities.

Ourania Eleni Zachariadou
University of Peloponnese

Talking about freedom of speech and religion with teenagers in the context of Human Rights Education

In the context of our PhD research in Human Rights Education, we conducted a research action with teenagers. The duration of the research was 8 months, from October 2023 to May 2024. Our presentation focuses on freedom of speech (including the freedom of journalists to cover different topics without threats) and freedom of religion. The research methods included observation (keeping a diary), questionnaires, and interviews. Students were interviewed in groups (35 students in total), while teachers (8) were interviewed individually. A comparison between the intervention group and the control group that did not participate was conducted. The main findings indicate that, over the school year, the students' beliefs regarding freedom of religion declined overall; however, the intervention group experienced a significantly smaller decline. Additionally, some parameters related to freedom of speech remained stable. Interviews revealed that many children learned new things about the freedom of the press and the threats journalists face while doing their job. In the final part of our presentation, we will include a discussion and some conclusions.

Olga Astratova and Olga Žuravļova
University of Latvia

Between propaganda and tradition. Soviet modernisation of culture in Latvia, historical experience and consequences (1940-1991).

The aim of the study is to identify, analyse and systematise, cultural transformations, curricula and methods of educating Soviet cultural workers in the territory of occupied Latvia in the period from 1940 to 1991. Methods: theoretical content analysis and interdisciplinary synthesis of the problems reflected in Soviet pedagogical practices and texts of periodical publications. This study examines the problems related to the training of cultural workers in Soviet Latvia. These institutions, on the one hand, were intended to shape the ideal Soviet cultural executive, on the other hand, they remained a niche for individual and national manifestation, which is not much studied. Despite the fact that the management of the cultural sphere in the USSR was centralised and had a hierarchical form of a closed branch, which fitted into the general system of the country's governance, controlled by party authorities at various levels, the national cultural traditions that existed in Latvia were not forgotten, but experienced a destructive transformation. Considering the traumatic experience of occupation and being part of the Soviet Union, which Latvia is still living through, the state is now facing the difficult task of adapting and assimilating the experience of the past into innovative solutions for the future. Some of these processes are very slow and painful due to the controversial perception of past events in Latvian society and the growing protesting desire to 'forget' rather than 'study' this or that specific event or phenomenon. In this paper, the authors have attempted to analyse the transformation of educational processes in the Latvian College of Culture, on the one hand, and on the other hand, to trace how individuality was incorporated into these processes and by what methods it could express itself despite the unifying and dogmatic practices of the Soviet regime. The relevance of the problem under study lies in its significance for public, social and political life in Latvia and for an 'open' dialogue between teacher and audience about traumatic periods of the past.

Jarosław Kończak
University of Warsaw

Attributes and roles of women and men in advertising

Images of women and men in advertising are one of the key elements of communication. Heroines and heroes of advertisements do not only offer products and services. Today they also inspire, educate, show how to live, how to behave, what to do, why to do it, how to think, what are the most important values. They help us live, show new horizons, trends and behaviors. On the one hand, advertisers try to respond to changing social trends (eg. femvertising, dadvertising), and on the other, they use well-established stereotypes, thanks to which customers do not get distracted and focus better on the advertising message. While examining the images of women and men in advertising, the author analyzed audio-video advertisements from 1995, mainly from the European and American markets, broadcast in the 21st century.

- 1,045 spots belonging to 209 brands, where the main character was a woman or several heroines.

- 950 spots belonging to 190 brands, where the main character was a man or several characters.

11 areas were examined (including the role of gender, phases of the family life cycle, attributes, dreams and promises made in advertising), which became the basis for creating categories describing the roles and attributes of women and men in advertising.

Carolina Ferraro

Institute of History of the Polish Academy of Sciences

Attempts at Modernisation in Balthasar Alamos de Barrientos' Discourse on Politics

The aim of this presentation is to describe the processes that contributed to the modernisation of Spanish political culture in the early modern period. An analysis of Balthasar Alamos de Barrientos' work "Los aforismos al Tacito espanol" (1615) reveals an idea of the state and state building that is strongly characterised by a conception of politics as an 'applied science'. According to Alamos de Barrientos, the manual of politics par excellence was to be found in the works of the Roman historian Cornelius Tacitus, who conveyed the portraits of the Roman emperors and showed how to live in a principality. In 17th century Spain, fundamental attention was paid to the figure of the prince, who not only had to exercise power but also represent it. The prince was advised on all aspects of society in an increasingly secularised manner, as Niccolò Machiavelli did in his treatise "Il Principe" (1532). Although Alamos' work was mainly inspired by the historian Tacitus, it also bears the hallmarks of other sources such as Aristotle and Machiavelli. In the political debate of the time, which resonated throughout Europe, the reinterpretation of virtue as a means and an end was particularly striking. With a particular focus on prudence as the centre of modern political practise in Spain, I will highlight the elements that were seen as useful for strengthening monarchical power. The ethical core of modernisation thus lies in the process of transforming politics into a science. In this sense, I understand modernisation as an encounter between the reception of the classics and the epochal changes and challenges. The rediscovery of the ethical core and practical examples in Tacitus is also used to analyse the rediscovery of Aristotelian ethics in the light of political goals in 17th century Spain.

Patryk Wasiak
Instytut Historii PAN

Electronic technologies as an icon of the Polish modernization project in late state socialism

This paper discusses the role of electronic technologies as a symbol of technological, economic, and social modernization of the late state socialist Poland. The 1970s was an era of the large-scale state-sponsored project of modernization of the Polish economy and society. During the era of Edward Gierek, the Polish electronic engineering lobby secured a strong position in power relations in the state apparatus and successfully promoted electronics as the Polish flagship “modern” product. This lobbying led to significant investments in electronics manufacturers as well as the prominence of electronics in the public discourse on the social change towards “modern” society and consumer culture, and economic growth. The lobby coined the slogan “Hong Kong of the Eastern Bloc” to demonstrate the Polish potential of becoming a local counterpart of one of the Far East tigers that built its growth on investment in electronic technologies. I outline how one of the goals of the Polish technology-based modernization project was to secure Poland’s position as the leading Eastern Bloc country in terms of both R&D and manufacturing capabilities in electronics. The public sources and archival documents show complex discussions on how Poland is “modern” in comparison with other Bloc countries in terms of possession of know-how and capabilities of designing new technologies. In my paper, I also discuss how the Polish technology-based modernization effort of the 1970s was deeply embedded in the processes of globalization and fostering of international trade contacts. Finally, I offer a brief discussion of further modernization efforts in the following decade of the 1980s and the public outcry over the demise of the electronic industry after the market transition. Such demise was widely perceived as the lost chance of Poland's place in an elite club of highly developed countries. I contribute to the Congress by providing a discussion on the role of a specific technology as an icon of modernization that played a vital role in the economic and social history of state socialist Poland but also the whole Eastern Bloc. This paper communicates research output from my recent book: *Technological Innovation, Modernity, and Electric Goods in Late State Socialist Poland*, Lexington Books 2024 which is a result of the National Science Centre SONATA research project.

Aliaksandr Cyargeenka
Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN

Functioning of attractive tourist products on the Polish-Belarusian borderland - Augustów Canal, Białowieża Forest and Brest Fortress.

Nestled between Poland and Belarus lie three captivating tourist products: the Augustów Canal, Białowieża Forest, and Brest Fortress. Since the dawn of the 21st century until 2020, there has been a notable surge in tourist activity along the Augustów Canal and within the Białowieża Forest. This increase can be attributed to extensive renovations and the opening of border crossings. Such heightened activity prompts a thorough examination of tourist dynamics, encompassing origins, seasonal patterns, and preferred modes of transportation. Notably, the relaxation of border regulations, particularly during the years 2015-2019, including the establishment of a visa-free zone in Belarus, has significantly impacted cross-border tourism. Through meticulous fieldwork and comprehensive data analysis, it becomes evident that Polish and Belarusian tourists predominantly visit these areas, although significant contributions come from neighboring countries such as Russia, Lithuania, Germany, the Netherlands, and Ukraine. However, in recent years, both the Białowieża Forest and Augustów Canal tourist areas have encountered a series of challenges. The Brest Fortress Memorial Complex stands as one of the most sought-after tourist attractions imbued with post-Soviet symbolism, drawing thousands of visitors each year. These challenges are influenced by a myriad of historical and geopolitical factors, shaping the tourism landscape at both local, regional, national and international levels. In summary, these destinations serve as prime examples of the multifaceted nature of tourism in the Polish-Belarusian borderland, underlined by cultural, historical, economical, geopolitical, and natural elements.

Anna Adamus-Matuszyńska
University of Economics in Katowice

Local particularism in the visual identification of cities and communes in Poland/Lokalny partykularyzm w identyfikacji wizualnej miast i gmin w Polsce

The theory of territorial marketing assumes that no place exists in a vacuum - there are always vertical relationships (country-region-district-commune) and horizontal relationships (e.g. between regions). With reference to this theory, the question arises as to how the brands of cities and communes in Poland meet these recommendations. The analysis of logo content of all cities and communes in Poland which have introduced visual identification shows that local particularism dominates visual identification, which is the reason for the lack of coordination of messages at the local, regional and country levels. This phenomenon is important because it results in a lack of clear identification of the sender (local/regional government unit). An additional issue in Poland are regional and subregional identifications and cross-border brands with separate visual identities. As a result, logos intended to express the specificity of a place and distinguish it from others do not fulfil these functions.

Pavel Mücke
Institute of Contemporary History, Czech Academy of Sciences, Prague, Czech Republic

From “Golden Ages” of so called Friendly Tourism to Post-socialist Transformation: The macro- and micro-historical perspectives on the bilateral tourism between Czechoslovakia/Czech Republic and Poland since 1970s till 1990s

Poland and the Czech Republic (and the former Czechoslovakia) are/were key partners in the field of tourism thanks to their geographical neighborhood, but also due to their shared past and socio-cultural proximity. Paradoxically, to this day, the modern and contemporary history of bilateral tourism and mutual tourist relations has not been elaborated in greater depth. This contribution will therefore try to look into the issue of the so-called golden era of friendly tourism in the 1970s and 1980s and to propose a short historical outline by combining a macro- and micro-historical perspective and also reflect on the changes brought to both countries by the fall of the Iron Curtain, communist regimes and post- socialist democratic transformation in 1990s.

Laura Ardelean, Cristian Apati

University of Oradea, Bihor County National Archives Service

The State's Attitude Towards Epidemics - a Comparative Approach between the Cholera Outbreak of 1873 and Previous Epidemic Waves in Bihor County

This comparative study examines the State's attitude towards epidemics, focusing on the cholera outbreak of 1873 and previous epidemic waves in Bihor County, within the context of the Habsburg Empire and later the Austro-Hungarian Monarchy. Utilizing unpublished documents from the Bihor County National Archives Service, the research delves into the evolution of public health measures and regulatory frameworks related to this health problem. The study highlights how the authorities' responses to epidemics evolved, marked by significant modernization and innovation, yet often hindered by obstacles rooted in conservatism. The cholera epidemic of 1873 serves as a pivotal case, showcasing the transition towards more comprehensive and scientific methods of epidemic control. The research outlines how the authorities implemented measures such as quarantine, improved sanitation, and public health campaigns, reflecting a growing understanding of disease transmission and prevention. These initiatives frequently encountered resistance from conservative elements within society, who were wary and skeptical of change. By comparing the cholera of 1873 with earlier epidemic outbreaks contribute to a deeper understanding of how historical contexts and societal attitudes shape the efficacy of epidemic response measures, offering insights into the attitude of state and of society in this special context. In conclusion, this comparative approach not only highlights the epidemic management during the late 19th century, but also provides a framework for analyzing the modernization efforts and its results.

Robert Ciborowski

Uniwersytet w Białymstoku

Twórcza destrukcja a ład naturalny. Ujęcie historyczne

Procesy innowacyjne, ściśle związane z schumpeterowską „twórczą destrukcją” stanowią kluczowy element zmian w funkcjonowaniu i ewolucji systemów gospodarczych. Analiza czynników i warunków w jakich działa i zmienia się ład społeczno gospodarczy, pozwala na ocenę skuteczności rynku i układu instytucjonalnego w procesach gospodarczych. Celem opracowania jest ocena roli schumpeterowskiej „twórczej destrukcji” w zmianach systemów gospodarczych oraz ewolucji ładu społeczno – gospodarczego.

Wojciech Gizicki

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Europa Środkowa jako wspólnota bezpieczeństwa. Szanse i wyzwania.

Europa Środkowa z uwagi na swoją tożsamość, historię i kulturę tworzy swoistą przestrzeń, bliską narodom i państwom ją tworzącym. Występuje przy tym mnogość szans i wyzwań, zwłaszcza w czasach niepewności i kryzysów. Wystąpienie podejmie próbę nakreślenia kilku z nich.

Jacek Wasilewski

Uniwersytet Warszawski

Antynomie modernizacji.

W XXI wieku to nie wzrost, ale dewzrost jest symbolem modernizacji. To nie wielkie budowle, ale to co małe i rozproszone sprawdza się w działaniu, które ma przynosić intelektualne, zdrowotne i fizyczne korzyści. Nie tylko państwo, ale przede wszystkim człowiek, targany chorobami cywilizacyjnymi, jako efekt poprzedniej ery modernizmu musi się zmodernizować. O tym, jak antynomiczne są współczesne ikony modernizmu i jak wielkie zaprzeczenie dotychczasowym narracjom buduje nową nowoczesność. O tej ewolucji o i wymianie ikon nowoczesności, które które dychotomii, które zaczęły być antynomiczne, jest to wystąpienie. Jakie są dziś symbole nowoczesności i jak te dwa paradygmaty nie dają się pogodzić, powodując pokoleniowe zderzenia, protesty i rosnące ekonomiczne napięcia.

Jan Kęsik

Uniwersytet Wrocławski

Od chałupnictwa do wielkiego przemysłu. Meandry dziejów dolnośląskiego płóciennictwa XVII - XX wiek.

Przez blisko 200 lat (XVI- XVIII w.) dolnośląskie płóciennictwo było największą branżą gospodarki regionu. Wytwarzane tu tkaniny lniane docierały niemal do każdego miejsca na świecie. Produkcja opierała się na wiejskich warsztatach tkackich. Specyficzna organizacja pozwalała na wyjątkowo tanie wytwarzanie tkanin, choć może nie najlepszej jakości, niemal w całości na rynki zewnętrzne. Dopiero w sferze uszlachetniania wyrobów wkraczał kapitał kupiec, który też zajmował się eksportem. Od drugiej połowy XVIII w. rozpoczął się głęboki strukturalny kryzys tej branż, przeplatany buntami tkaczy. Wyjście z niego nie byłoby możliwe bez zaangażowania kapitałów państwa pruskiego. Ten etap rozwoju płóciennictwa datuje się od pierwszej połowy XIX w.

Sergiusz Leończyk
Uniwersytet w Siedlcach

Kształcenie Polaków leśniczych w Imperium Rosyjskim w XIX-początkach XX w.

Znany badacz dziejów Polaków w Rosji Zygmunt Łukawski pisze, że inteligencja odgrywała ważną rolę wśród Polonii rosyjskiej, a inteligencja techniczna stanowiła najlepiej sytuowaną część inteligencji polskiej w Rosji. Z czym to było związane? Przede wszystkim z kształceniem młodzieży polskiej w uczelniach wyższych na terenie Cesarstwa Rosyjskiego. Zamknięcie uczelni polskich przez władze carskie po powstaniach listopadowym w 1830 r. i styczniowym w 1863 r. oraz bojkot uczelni rosyjskich w Warszawie po 1905 r. spowodowały napływ w głąb cesarstwa uczonych i studentów Polaków z Królestwa Polskiego. Młodzież polska z dawnych ziem wschodnich Rzeczypospolitej oraz z innych rejonów Rosji z reguły wybierała studia na uczelniach rosyjskich. Studia na tych uczelniach dawały między innymi wiele uprawnień państwowych: stypendia, pierwszeństwo w uzyskaniu pracy i awansu.

Bardzo poważne znaczenie dla rozwoju leśnictwa rosyjskiego miała pierwsza uczelnia leśna tzw. Wydział Leśny Akademii Piotrowsko-Razumowskiej w Moskwie. Wydział ten istniał w latach 1865—1883. Natomiast od 1883 główną uczelnią dla leśniczych stał się Petersburski Instytut Leśny. W gronie absolwentów tej uczelni, których do roku 1917 było 4,3 tys., znajdowała się również znacząca reprezentacja Polaków. Przykładowo w 1887 r. studiowało ich tam 107. Spośród polskich pedagogów Instytutu Leśnego największym uznaniem cieszył się związany z tą uczelnią w latach 1876-1901 prof. Aleksander Rudzki (1838-1901), specjalista w zakresie zarządzania lasów, redaktor specjalistycznych periodyków i autor kilku podręczników, którego wychowankiem był m.in. Jan Mikłaszewski (1874-1944), późniejszy prof. warszawskiej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Wykładowcą Instytutu Leśnego był także sadownik Adam Hrebnicki (1857/1858–1941), ojciec rotmistrza Witolda Pileckiego – Julian Pilecki (zm. 1932). W 1965 r. na fasadzie gmachu głównego akademii umieszczono tablicę pamiątkową ku czci powstańca i rewolucjonisty Walerego Antoniego Wróblewskiego (1836–1908). Napis na niej głosi: „Tu uczył się i w 1857 r. ukończył Instytut Leśny Walery Wróblewski, generał Komuny Paryskiej, członek Rady Generalnej Pierwszej Międzynarodówki”

Rafał Wiktor Kowalczyk
Uniwersytet Łódzki

Modernizacja przemysłu Królestwa Polskiego wynikiem otwarcia rynku rosyjskiego na przepływy kapitałowe po klęsce Rosji w wojnie krymskiej.

Klęska Rosji w wojnie krymskiej spowodowała otwarcie państwa carów na przepływy kapitałowe. Zachodni kapitał zaczął inwestować w branże, które gwarantowały najwyższą stopę zwrotu. Nowa polityka gospodarcza ministra finansów Michaiła Kristofowicza von Reuterna stymulowała budowę kolei kosztem rozwoju przemysłu. Jednak nawet w erze liberalnej von Reuterna słynnego skoku cywilizacyjnego Aleksandra II, kapitał zagraniczny zaczął inwestować w górnictwo węgla kamiennego, którego rozwój przyspieszył procesy modernizacyjne całego przemysłu Królestwa Polskiego. Rozwój rynku i zmiana polityki w 1877 r. zwiększyła skalę inwestycji w najbardziej kapitałochłonne i zyskowne branże: górnictwo węgla kamiennego, hutnictwo, przemysł metalowo-maszynowy, chemiczny, cementowy i innych. Modernizacja przemysłu wydobywczego węgla kamiennego pozwoliła przekształcić Zagłębie Dąbrowskie w krwioobieg energetyczny dla całego przemysłu Królestwa Polskiego i guberni południowo-zachodnich Cesarstwa Rosyjskiego (południowo-zachodnia Ukraina). Modernizacja, przewrót techniczny w przemyśle Królestwa Polskiego stał się faktem. Procesy modernizacyjne, jakie wówczas wystąpiły w gospodarce uczyniły z Królestwa Polskiego u progu I wojny światowej najbardziej uprzemysłowioną część Cesarstwa Rosyjskiego.

Tomasz Jacek Lis
Uniwersytet Jagielloński

Miasto na rozdrożu - Kraków i Osijek na przelocie XIX i XX wieku oczami polskich i chorwackich pamiętnikarek

W moim wystąpieniu chciałbym porównać ze sobą obraz Krakowa i Osijeka, największych miast Galicji i Trójjedynego Królestwa, które jednak nie były stolicami swoich krajów, niemniej jednak odgrywały bardzo istotną rolę w rozwoju kultury, nauki i polityki na przelocie XIX i XX wieku. Chciałbym jednak by źródłem, na którym opierać będę swoje wnioski były egodokumenty, których autorkami były kobiety. Zależy mi by uchwycić ich perspektywę i pokazać w jaki sposób kobiety pisały o Osijeku i Krakowie. Spróbuję spojrzeć na ten problem nie tylko z perspektywy płci, ale również narodowej, gdyż chciałbym dowiedzieć się, czy jakie podobieństwa, a także różnice zachodzą w przypadku relacji polskiej i chorwackiej jeśli idzie o rozwój miast w dobie modernizacji i nacjonalizacji. Jak już wspominałem bazować będę na publikowanych i niepublikowanych źródłach pamiętnikarskich, których autorkami były m.in. Vilma Vukelić, Jelica Belović-Bernadzikowska, Maria Ekielska, i Wiktoria Ciechanowska.

Svitlana Kravchenko
Uniwersytet Łódzki

Modernizacja Wołynia u schyłku XIX wieku.

Uwłaszczenie w Cesarstwie Rosyjskim, otwarcie rynku rosyjskiego na zachód po wstąpieniu na tron Aleksandra II, przeobrażenia kapitalistyczne w Królestwie Polskim, rozwój kolei w Cesarstwie Rosyjskim w tym zwłaszcza guberni południowo-zachodnich, powstanie ośrodka przemysłu ciężkiego w Donbasie wszystkie te czynniki przyczyniły się do modernizacji gospodarki na Wołyniu. Modernizacja na Wołyniu miała charakter ewolucyjny. Duże znaczenie miał rynek wewnętrzny i dlatego to przemysł zaspokajający potrzeby mieszkańców Wołynia modernizował się w największym stopniu. Modernizacja gospodarki Wołynia w największym stopniu dotyczyła rolnictwo i wybrane działy przemysłu rolno-spożywczego oraz przemysł produkcji piwa.

Cecylia Leszczyńska
Uniwersytet Warszawski

Inflacja i hiperinflacja po pierwszej wojnie światowej. Doświadczenia Polski na tle sytuacji państw Europy Środkowej

Wzrost cen w latach powojennych był zjawiskiem występującym w większości krajów, szczególnie dotycząc krajów Europy Środkowej: Austrię, Węgry, Polskę i Niemcy, w mniejszym stopniu inne kraje. W tych pierwszych inflacja przerodziła się w hiperinflację (w 1922 r. w Austrii, w 1923 r. na Węgrzech, w Niemczech i w Polsce), w tych drugich inflacja przybrała wysokie rozmiary, ale nie doszło do katastrofy hiperinflacyjnej. We wszystkich krajach źródłem inflacji była nadmierna emisja pieniądza w czasie wojny, która w niektórych krajach została znacznie zwiększona w okresie powojennym. Ponieważ w czasie wojny kraje stosowały systemy reglamentacji towarów, kontroli rynku i cen, otwarta inflacja nie wystąpiła, ale wybuchła z różną siłą w okresie powojennym. O jej skali decydowały różne okoliczności, a wspólnym mianownikiem były problemy budżetowe, gdzie deficyty finansowano kredytem emisyjnym banku centralnego. Przejawem inflacji był z jednej strony wzrost cen dóbr konsumpcyjnych, a z drugiej wzrost cen dewiz. Dynamika w obu przypadkach była różna, silnie uzależniona od sytuacji danego kraju. Kryzys inflacyjny i hiperinflacyjny miał długofalowe konsekwencje, pamięć o stratach poniesionych przez obywateli, pozostała na długie lata.

Małgorzata Łapa

Uniwersytet Łódzki, Wydział Filozoficzno-Historyczny, Katedra Historii Polski Najnowszej

Wizje i rewizje. Próby modernizacji gospodarczej Polski w latach 1918-1939

Władze państwowe Drugiej Rzeczypospolitej podejmowały próby podniesienia poziomu gospodarczego kraju. Dotyczyły one zarówno sfery gospodarki realnej, jak i sfery regulacyjnej. Autorka podejmuje próbę oceny koncepcji wdrażania procesów modernizacyjnych i ich realizacji prezentowanych przez ośrodek władzy. Odpowiedź na pytania czy, które i w jakim zakresie idee ówczesnych polityków miały szansę na realizację w warunkach budowy polskiej państwowości, będzie podsumowaniem rozważań.

Kamil Kowalski

Uniwersytet Łódzki

National Industrial Recovery Act of 1933 jako nieudana próba regulacji stosunków przemysłowych

National Industrial Recovery Act (NIRA) przyjęty 16 czerwca 1933 r. był flagowym rozwiązaniem legislacyjnym przyjętym podczas pierwszej sesji 73. Kongresu. Ustawa powoływała federalny program robót publicznych Public Works Administration oraz National Recovery Administration, której celem była regulacja relacji pomiędzy pracodawcami, pracownikami i rządem. Instrumentem wykorzystywanym do bezprecedensowej ingerencji w mechanizm rynkowy były tzw. kodeksy uczciwej konkurencji, które miały być – w zamyśle ustawodawcy dobrowolnie i swobodnie – uzgadniane przez przedstawicieli poszczególnych sektorów w przemyśle. W referacie nakreśliłam genezę NIRA, przedstawiam przykłady aplikacji ustawy i charakteryzuje jej główne słabości. W ostatniej części odnoszę się do orzeczenia Sądu Najwyższego z 1935 r. i jego argumentacji na rzecz niekonstytucyjności zapisów ustawy (Schechter Poultry Corp. v. United States).

Elżbieta Słabińska

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Strategia izb rolniczych ukierunkowana na podniesienie opłacalności gospodarstw rolnych w Drugiej Rzeczypospolitej (na przykładzie województwa kieleckiego)

W ramach samorządu gospodarczego Drugiej Rzeczypospolitej funkcjonowały izby rolnicze. Omówię warunki ich powstania oraz strukturę prawno-organizacyjną. Rozważania koncentrują się na działalności Kieleckiej Izby Rolniczej w latach 30. XX. - celach, zadaniach, formach i skutkach aktywności, ukierunkowanej na podniesienie opłacalności gospodarstw rolnych. Kluczem do lepszego funkcjonowania gospodarstw były m.in. skuteczne zarządzanie, zwiększenie finansowania, postęp techniczny, właściwe użytkowanie gruntów, rozszerzenie rynków zaopatrzenia i zbytu.

Roman Masyk

Ivan Franko National University of Lviv / Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki

Groups of oil industry enterprises in interwar Poland / Grupy przedsiębiorstw przemysłu naftowego w Polsce międzywojennej

The traditional division of oil companies by the nature of their activities - production, refining and trading - does not apply to interwar Poland. Most of the foreign companies that began to penetrate the Galician oil industry in the late nineteenth and early twentieth centuries tried to secure the entire production cycle and set up their own trade organisations. They intensified as a result of the Polish government's assistance immediately after the First World War. Instead, local peasants were left with oil land and the right to lease it, and industrialists with some oil mines and small refineries that did not produce raw materials themselves. The only large enterprise in Polish hands was the State Refinery in Drohobych. For these reasons, it is possible to divide all the oil companies of interwar Poland by the origin of the capital invested in their activities into Polish and foreign. They distinguished between 'pure producers' (only extracting oil), 'pure refiners' (only refining oil into petroleum products) and mixed 'producer-refiner' companies (providing the entire production cycle of the oil industry and mostly having their own commercial organisations). A separate group is also made up of oilfield owners who had a significant impact on the state of Poland's oil industry between the wars.

Aleksander Kossek

Uniwersytet Łódzki, Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii

Miasto, edukacja, modernizacja. Szkolnictwo powszechne w dużych ośrodkach na przykładzie Łodzi w latach 1918-1939.

Wraz z odzyskaniem niepodległości nastąpił problem, jakim było zorganizowanie nowego systemu edukacji. Efektem tego był polski system szkolnictwa powszechnego powstający po I wojnie światowej i ewoluował aż do lat 30. XX w. Dzięki niemu wprowadzono obowiązek nauczania na poziomie podstawowym dla wszystkich dzieci bez względu na pozycję społeczną, narodowość i wyznanie. Częścią tego procesu była zmieniająca się sytuacja edukacji na szczeblu powszechnym w wielkich miastach II Rzeczypospolitej. Nowa rzeczywistość wpłynęła na upowszechnienie się szkolnictwa, przeciwdziałała skutkom jego rusyfikowania, a na innych terenach jego germanizowania, rozpoczęła proces zwalczania analfabetyzmu, podnosiła poziom świadomości społecznej. Ten proces modernizacyjny trwał przez całą krótką niepodległość Polski i był widoczny w takich miastach jak Warszawa, Lwów, oraz w centrum przemysłu włókienniczego – w Łodzi. Przedmiotem analizy będzie sytuacja w szkolnictwie powszechnym w sześciu największych miastach II Rzeczypospolitej: Warszawie, Łodzi, Lwowie, Poznaniu, Krakowie i Wilnie – uwzględniająca typy i ilość szkół, ilość nauczycieli i przypadających na nich uczniów i in. Główny nacisk będzie położony na sytuację w Łodzi, mieście najmłodszym spośród wymienionych. Tłem dla zmieniającego się szkolnictwa będzie zarys aktów prawnych, które regulowały szkolnictwo powszechne. Autorka będzie interesowała odpowiedź na pytanie jakie zmiany zaszły w szkolnictwie powszechnym w okresie niepodległości w mieście, które wchodziło w okres międzywojenny jako zacofany ośrodek edukacyjny, zróżnicowany pod względem demograficznym, borykający się z szeregiem problemów wynikających z wyniszczenia w czasie wojny jego tkanki ludzkiej, infrastruktury i kapitału. Czy zmiany, które zaszły w omawianym czasie spowodowały nie tylko modernizację infrastruktury szkolnej (co oczywiste), czy także wpłynęły na zmianę oblicza mieszkańców miasta? Jeśli tak to w jaki sposób. I czy po dwudziestu latach modernizacji łódzkie szkolnictwo powszechne mogło rywalizować z innymi wielkimi ośrodkami miejskimi?

Tadeusz Janicki
Uniwersytet im. A. Mickiewicza

Stosunki pomiędzy PRL i RFN w pierwszej połowie lat 70. i ich rola w modernizacji polskiej gospodarki

Podpisanie w 1970 r. pomiędzy PRL i RFN układu o normalizacji stosunków i uznaniu granicy na Odrze i Nysie, stanowiło również przełomowy moment w dziedzinie wymiany gospodarczej. Relacje z RFN nabrały szczególnego znaczenia od momentu przejęcia władzy przez E. Gierka i wdrożenia przez jego ekipę nowego modelu rozwoju gospodarczego, zakładającego szybką modernizację w oparciu o kredyty zagraniczne i zakup licencji. W tej koncepcji RFN miała odegrać czołową rolę jako dostawca maszyn, technologii i kapitału. W wystąpieniu przedstawione zostaną główne obszary wymiany gospodarczej pomiędzy PRL a RFN w latach 1970 – 1975 oraz jej uwarunkowania i rezultaty w świetle źródeł polskich i niemieckich.

Ewelina Szpak
Instytut Historii Polska Akademia Nauk

Ciemna strona nowoczesności – choroby cywilizacyjne w praktyce społecznej i polityce zdrowotnej PRL.

Po 1945 Polska stała się obszarem zintensyfikowanej urbanizacji i industrializacji. Forsowne przeobrażenia wpisywały się w ogólnie narzucony projekt modernizacji. Ta ostatnia w wydaniu oddolnym - w obszarze praktyk życia codziennego wyraziście pojawiać zaczęła się jednak co najmniej dekadę później – tj. w latach 60-tych i 70-tych, i silnie dostrzegana była w obserwowanych przemianach stylów życia – w nowych codziennych nawykach, zgłaszanych potrzebach i aspiracjach. Nowe style życia, nałogi (powszechne zwyczaj palenia Polek i Polaków), dieta, industrialne zanieczyszczenia powietrza i oddziałujące na zdrowie robotników fatalne warunki pracy (ekspozycja na czynniki szkodliwe) jak również eliminacja dominujących wcześniej w statystykach zgonów chorób zakaźnych (tzw. przejście epidemiologiczne) oraz powolne starzenie się społeczeństwa sprawiły, że już w od lat 60-tych i 70-tych coraz większe znaczenie w statystykach zachorowań i zgonów odgrywać zaczynały tzw. choroby degeneracyjne (man-made diseases). Wiodącymi wśród nich (i plasującymi się na drugim miejscu pod względem liczby rocznych zgonów) były choroby nowotworowe. Braki adekwatnej infrastruktury i kadry specjalistycznej oraz panujące powszechnie (również w środowisku lekarzy pierwszego kontaktu) przekonania o nieuleczalności raka sprawiły, że treści dotyczące chorób onkologicznych poddawane były szczególnej reglamentacji i tabuizacji. Celem wystąpienia będzie próba pokazania w jaki sposób zarówno peerelowskie państwo (polityka społeczna, zdrowotna) jak i społeczeństwo radziło sobie z coraz większą dynamiką schorzeń onkologicznych. Gdzie tkwiły główne ograniczenia w przepływie informacji oraz kiedy realnie rozpoczął się oddolny proces detabuizacji nowotworów i jak zmiany te przekładały się na doświadczenie choroby i sposób postrzegania pacjentów przez ich otoczenie.

Mirostław Kłusek, Janusz Waliś
Uniwersytet Łódzki

Handel dziełami sztuki - wolny rynek w PRL-u?

Handel dziełami sztuki - wolny rynek w PRL-u? Handel dziełami sztuki stanowił jeden z nielicznych legalnie funkcjonujących elementów wolnego obrotu towarami w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Wystąpienie dotyczyć będzie nie tylko kształtu ww. rynku ale także panujących tam zwyczajów, przykładów pojawiających się dzieł sztuki oraz stanowić będzie analizę porównawczą do współczesnego rynku dzieł sztuki.

Damian Marculewicz
Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych Uniwersytet w Białymstoku

Proces liczenia strat wojennych przez Biuro Odszkodowań Wojennych przy Prezydium Rady Ministrów w Warszawie- rola, znaczenie i zadania instytucji w powojennej rzeczywistości.

Biuro Odszkodowań Wojennych przy Prezydium Rady Ministrów w Warszawie (dalej BOW) zostało powołane na mocy decyzji Rady Ministrów w celu dokonania bilansu strat jakie poniosła Polska w okresie II wojny światowej. Na czele instytucji stanął dr. Emil Sommerstein. BOW było podzielone na trzy wydziały, z których każdy miał inne kompetencje. Głównymi zadaniami instytucji było koordynowanie akcji liczenia strat w terenie jakie ponieśli obywatele polscy, oraz strat instytucji czy zakładów pracy w okresie okupacji niemieckiej. BOW jasno określało kto podlega akcji liczenia strat, a kto jest z niej wykluczony i dlaczego. Istotnym faktem było również zdefiniowanie co za straty można uznać, oraz kogo należy wskazać jako winnego ich powstania. BOW odpowiedzialne było również za akcje informacyjne i propagandowe mające na celu zachęcić jak największą liczbę obywateli do wzięciu udziału w akcji rejestracji strat. Instytucja współpracowała również z poszczególnymi ministerstwami których zadaniem była rejestracja strat i późniejsze przesłanie danych do centrali by tam uległy one usystematyzowaniu, co z kolei miało stanowić narzędzie w rękach komunistycznych władz na przyszłej konferencji pokojowej po II wojnie światowej. Referat swój oprę głównie na spuściźnie aktowej owej instytucji przechowywanej w AAN. W swoim wystąpieniu opiszę w jakim celu powołano BOW, zaprezentuję jego strukturę wraz z kompetencjami poszczególnych wydziałów. Przedstawię proces liczenia strat w terenie, oraz kto był za to odpowiedzialny, jak wyglądała procedura zgłoszenia utraconego majątku. Co było efektem prac tejże instytucji, jak również na jakich polach zostały wykorzystane uzyskane w ten sposób dane statystyczne.

Wojciech Paduchowski
Instytut Pamięci Narodowej w Krakowie

Czy procesy modernizacyjne ludowego Wojska Polskiego, wydatki na tzw. bezpieczeństwo i zbrojenia przyspieszyły kryzys gospodarczy PRL w połowie lat 70.?

W swoim wystąpieniu chciałbym podjąć temat dotąd nierozpoznany w historiografii a mianowicie kosztów związanych z tzw. bezpieczeństwem oraz wydatkami na armię LWP, które co rocznie ponosił budżet państwowy a tym samym społeczeństwo. Na podstawie bardzo rozproszonych źródeł choć znajdujących się w jednym miejscu tj. w Centralnym Archiwum Wojskowym - Wojskowym Biurze Historycznym, w spisach zdawczo odbiorczych po Komisji Planowania przy Radzie Ministrów w ich wojskowych częściach. Udało mi się zrekonstruować skalę tych wydatków w poszczególnych okresach z naciskiem na pierwsze lata rządów Edwarda Gierka, kiedy to nastąpił ich gwałtowny wzrost, wynikający z żądań strony sowieckiej. Pozwoli to moim zdaniem postawić co najmniej hipotezę(y) co do ich wpływu na funkcjonowanie całości gospodarki PRL.

Jakub Kujawa
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

„Bomby ekologiczne” jako kłopotliwa spuścizna po działalności zakładów przemysłowych PRL. Skala problemu i podjęte działania naprawcze

W latach 1945–1989 doszło w wielu miejscach Polski do dewastacji i silnego skażenia środowiska naturalnego przez przemysł państwowy. Skutki zanieczyszczenia środowiska naturalnego przez przemysł PRL odczuwalne są do dnia dzisiejszego. Celem prezentacji jest przedstawienie skali zagrożenia związanego z toksycznymi odpadami pozostawionymi przez zlikwidowane przedsiębiorstwa państwowe, jak i opisanie na wybranych przykładach już podjętych działań w kierunku rozwiązania opisywanego problemu.

Bartosz Zaradzki

Wydział Historii Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Modernizacja maszyn do zbioru pasz zielonych w Poznańskiej Fabryce Maszyn Żniwnych w okresie PRL

Okres PRL jest dla polskiego rolnictwa czasem, w którym dokonał się ogromny przełom modernizacyjny. Gospodarstwa rolne zostały znacząco zmechanizowane, a siła żywa pod koniec lat 80-tych stanowiła już tylko niecałe 10% w strukturze siły pociągowej ustępując miejsca ciągnikom. Postęp nie ominął również hodowli bydła. W latach 50-tych rozpoczęto badania nad implementacją do polskich warunków technologii zakiszania zielonej masy. W związku z tym należało również opracować i wyprodukować maszyny służące do jej zbioru. Zadanie to otrzymała Poznańska Fabryka Maszyn Żniwnych. Z biegiem czasu maszyny zielonkowe stały się produktem flagowym zakładu. Produkcja tych maszyn rozpoczęła się w 1960 roku od bijakowego ścinacza zielonek Orkan. W 1969 roku z taśm produkcyjnych zjeżdża pierwsza sieczkarnia Z-305 Przemysław, a cztery lata później rozpoczęto produkcję pierwszej sieczkarni samobieżnej Orkan Z-310. W odróżnieniu od ścinacza sieczkarnie miały możliwość regulacji długości sieczki oraz posiadały specjalistyczny osprzęt dostosowany do zbioru zielonek niskich i wysokich ścinanych z pnia, oraz do podbierania masy ze ściętego wcześniej pokosu. Ścinacze dzięki swojej prostej konstrukcji i niezawodności były bardzo lubiane przez rolników, przez co ich produkcja była kontynuowana jeszcze w XXI wieku. Z kolei sieczkarnie samobieżne pomimo kilku modernizacji nie spotkały się z równie ciepłym przyjęciem, co spowodowane było dużą awaryjnością oraz niską wydajnością.

Sławomir Kamosiński

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Konserwatywny zwrot czy modernizacyjne otwarcie? Firmy rodzinne w strukturze gospodarki Polski po 1988 roku

Ustawa z 23 grudnia 1988 roku o działalności gospodarczej była pierwszym z kroków w kierunku odbudowy w Polsce, po latach gospodarki nakazowo-rozdziałowej, wolnego rynku. Zapowiadana w niej swoboda działalności gospodarczej, dająca każdemu obywatelowi prawo do zakładania i prowadzenia oraz likwidacji działalności gospodarczej, uruchomiła uśpione w latach Polski Ludowej zasoby przedsiębiorczości społeczeństwa polskiego. Instytucjonalna gwarancja prawa do dysponowania wiązką uprawnień wynikającą z prawa do posiadania i dysponowania własnością, stworzyła fundament pod budowę firm rodzinnych. Proces sukcesji zachodzący w tych firmach zrodził pytanie o ich rolę w strukturze gospodarki Polski. Wartości założyciela, rodzinna tradycja gospodarowania, pojawienie się w firmie nestora rodu i sukcesora, bariera 51% kapitału w ręku rodziny, jako warunek rodzinnego gospodarowania, zrodziły pytanie o to, czy firmy rodzinne są nośnikami modernizacji relacji gospodarczych w Polsce, czy też te podmioty gospodarcze umacniają konserwatywne zachowania. Rozpoczęcie dyskusji wokół tego problemu, w obliczu umacniania się tych organizacji w gospodarce kraju, jest uzasadnione.

Bartosz Pasterski

Instytut Historii, Kolegium Nauk Humanistycznych, Uniwersytet Rzeszowski

Prywatyzacja rafinerii południowo-wschodnich po 1989 r. na przykładzie jasielskiego zakładu

W wystąpieniu zostanie przedstawiony proces prywatyzacji rafinerii na przykładzie jasielskiego zakładu. Rok 1989 jako początek przemian ustrojowych będzie datą rozpoczynającą omawiane zagadnienie, zaś datą kończącą będzie 2005 rok, kiedy rafineria w Jaśle została przejęta przez grupę kapitałową LOTOS. W referacie zostaną zaprezentowane informacje dotyczące procesu prywatyzacji na podstawie materiałów archiwalnych znajdujących w Archiwum Państwowym w Rzeszowie oddział w Sanoku oraz artykułów prasowych. Tematyka ta nie została podjęta podczas w historiografii gospodarczej.

Zofia Chyra-Rolicz

Instytut Historii Uniwersytet w Siedlcach

Modernizacja w II i III Rzeczypospolitej - podobieństwa i różnice. Historyczne doświadczenia

Tematem wystąpienia [artykułu] będzie porównanie i analiza przebiegu procesu modernizacji w II Rzeczypospolitej w zakresie ustawodawstwa, administracji, życia gospodarczo społecznego oraz w III Rzeczypospolitej, uwzględniając transformację polityczną od centralnie planowanej gospodarki nakazowo - rozdzielczej do gospodarki wolnorynkowej, prywatyzację majątku narodowego i adaptację zagranicznych wzorów funkcjonowania życia gospodarczego.

Małgorzata Świder

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Zachód wobec próby modernizacji rolnictwa polskiego, casus Fundacji Rolniczej Episkopatu Polski.

Jedną z form współpracy i wsparcia Zachodu, w tym głównie Republiki Federalnej Niemiec dla Polski i Polaków była inicjatywa powołania do życia Fundacji Rolniczej Episkopatu Polski. Inicjatywa pojawiła się tuż przed wprowadzeniem stanu wojennego. Po grudniu 1981 r. zainteresowanie Zachodu Fundacją zaczęło przybierać konkretne formy, co wynikało z przeświadczenia, że był to wskaźnik relacji Kościół-państwo w PRL, a także miara poparcia zagranicy dla Kościoła i dla opozycji w Polsce. Kwestia wsparcia dla Fundacji była przedmiotem rozmów dyplomatycznych na szczycie, w tym przede wszystkim na spotkaniach tzw. kręgu czterech: ministrów spraw zagranicznych Francji, Wielkiej Brytanii, USA i RFN. Rozmowy trwały praktycznie do 1987 r., czyli zakończenia tej inicjatywy. Podstawą opracowania tematu są odtajnione dokumenty dyplomatyczne proveniencji niemieckiej wytworzone przez bońskie ministerstwo spraw zagranicznych i zdeponowane w Archiwum Politycznym MSZ w Berlinie.

Elżbieta Zalesko, Marian Zalesko
Uniwersytet w Białymstoku

Instytucjonalne uwarunkowania modernizacji polskiego rolnictwa na przełomie XX i XXI wieku

Jednym z bardziej ujmujących obszarów badawczych w sferze społeczno-ekonomicznej są procesy modernizacji. Analiza tego zjawiska wzbudza zainteresowanie przedstawicieli różnych nauk społecznych, m.in. ekonomistów, czy specjalistów od zarządzania. Dlatego ważne jest interdyscyplinarne podejście do wyjaśniania tego zjawiska. Wydaje się, że bardzo duże możliwości w obszarze analizy procesu modernizacji posiada ekonomia instytucjonalna, która w badaniach przeobrażeń zarówno gospodarczych, jak i społecznych wykorzystuje dorobek wielu dyscyplin naukowych. Jeden z jej nurtów – nowa ekonomia instytucjonalna – jest nauką w ramach której dąży się do uzupełniania powszechnie uznanych paradygmatów w ekonomii (ekonomii neoklasycznej), o rozwiązania, podkreślające znaczenie instytucji w dynamizowaniu poszczególnych sektorów, jak i gospodarki jako całości. Istotną rolę w tej kwestii odgrywają instytucje formalne i nieformalne. W opracowaniu podjęto problem modernizacji polskiego rolnictwa na przełomie XX i XXI wieku. Sektor uważany przez wielu za stagnacyjny nadal jest ważną częścią gospodarki Polski ze względu na to, że jest w nim zatrudniona znaczna część społeczeństwa i odgrywa kluczową rolę w zagwarantowaniu bezpieczeństwa żywnościowego. Celem opracowania jest przedstawienie instytucjonalnych uwarunkowań procesu modernizacji rolnictwa w Polsce. Krajowe i zagraniczne instytucje formalne oraz instytucje nieformalne takie jak np. kultura, tradycje, czy system wartości mogą wpływać na przebieg procesów modernizacji. Opracowanie ma charakter teoretyczno-empiryczny. Do badań Autorzy wykorzystali metodę opisową.

Inese Jurgena, Ingrīda Keviša
University of Latvia, Latvian Academy of Culture

Students' perceptions of personal gain in using digital resources in independent studies

The present paper focuses on the analysis of the opinions of university students regarding the use of various digital resources designed for independent study after the Covid-19 pandemic. The global crisis caused by the Covid 19 pandemic set new requirements for the transformation and digitalization of education. The training of future teachers in universities is related to the need to acquire various competencies, including the digital competence, so that the teachers can flexibly perform the tasks assigned to them. The purpose of the article is to analyse the opinions of students in two institutions of higher education in Latvia – the University of Latvia and the Latvian Academy of Culture - about their personal experience and gain in using digital resources designed for independent study. The number of students participating in the study was 130. The research methodology involves the theoretical method – analysis of scientific literature and the empirical method – a survey questionnaire. It was found out that, in general, the students recognize the benefits of digital resources and actively use them in independent studies; they also express willingness to take responsibility for a self-directed learning process. They are mobile and find solutions in various unusual situations.

Dora Katsamori
NCSR 'Demokritos' & University of the Peloponnese

AI in Education: A Reference framework for digital skills and democratic competences in the AI era for educators

The discussion centered around the entry of AI in schools and learning environments is becoming more intense than ever, as the rapid advancement of AI has created great expectations for the future impact of it in this field (Holmes et al., 2022b; UNESCO,2023). However, while AI promises to revolutionize education, some crucial questions still remain: How ready and prepared are educators for this exponential technological shift? How can they ensure for themselves and learners the social inclusion and equal participation in a democratic digital era?Through an empirical research across three European countries (Greece, Ukraine & Norway), this study aims to understand educators' AI familiarity and readiness and its potential classroom applications. It focuses on highlighting the benefits, challenges and good practices in AI integration, as well as to provide a reference framework for digital skills and democratic competences in the AI era for educators according to the RFCDC - “butterfly’ framework’ (CoE, 2013).

Agnieszka Zatyka-Szlachcic, Jan Gałkowski
Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Uniwersytet Rzeszowski

Changes in universities inspired by students. The ombuds perspective

Over the last four years, the number of ombuds positions at universities in Poland has increased significantly. As ombuds working in academia, we can assume that this is a kind of natural change, resulting – among other factors – from the needs of young adults who have started studying at universities in recent years. We perceive this change as qualitatively important because it forces the transformation of the area that has so often been overlooked at universities: the atmosphere of work and studies. There are fewer and fewer Ph.D. students, there are not many of those who are willing to work at universities, and students are more vocal in their expectations of being treated with due respect. They all demand that the university have a body or person to whom they can report any abuse or misconduct. They expect an adequate response too. We would like to talk about the reactions at universities to those needs from the perspective of the university's academic ombudspersons.

Despina Karakatsani
University of the Peloponese

Media Education, Disinformation and Citizenship

The problem of disinformation and misinformation is recognized as a severe obstacle to the normal functioning of democratic societies, economies, and political systems. It is also a problem for education systems and educators/teachers. In recent years, ‘fake news’ and coordinated disinformation campaigns have become an economic and geopolitical influence instrument. They have afflicted elections in both established and new democracies and undermined social and political solidarity in response to global challenges, such as the recent COVID-19 pandemic. With these and other instances in mind, the European Union (EU) identified in 2018 ‘the exposure of citizens to large-scale disinformation’ as a major challenge for Europe’, undertaking programs and actions to counter this threat. Educating users mainly youth to cultivate and improve their critical skills to tackle the issues of fake news and being able to verify data and facts becomes an essential objective for schools and educators. Analyzing sources and trusting journalistic brands are basic fact-checking tools. Above all, we need to implement the values and knowledge of media literacy as part of a responsible citizenship education which will help fight against "fake news" and resist all forms of mis- and misinformation. In our presentation, we will analyze the main results of trans-European research – between three countries- in the field of fake news and political manipulation of the project #IMMUNE to Opinion Manipulation (Erasmus+)and present some educational materials focused on examples of fake news that have been prepared to be used in media literacy as part of citizenship education.

Hayri Uygun

Recep Tayyip Erdogan University

Revolutionizing the Future: A Digital Transformation Journey

Digitalization and innovation are no longer buzzwords, but rather a way of life for businesses and individuals alike. With the rapid pace of technological advancements, it's more important than ever to stay ahead of the curve. In this presentation, we'll explore the benefits and challenges of digitalization and innovation, as well as strategies for success in the digital age. By the end of this presentation, you'll have a better understanding of why embracing digitalization and innovation is crucial for your personal and professional growth. For individuals, digitalization offers many benefits as well. It allows us to connect with people from all over the world, access information instantly, and work remotely. In fact, remote work has become increasingly popular due to digitalization, with 43% of Americans working remotely at least some of the time. This flexibility allows individuals to achieve a better work-life balance and can even lead to increased productivity.

Magdalena Trinder, Donald Trinder
Uniwersytet Rzeszowski

The desirability of incorporating global skills into the contemporary higher-education system

A 2003 World Economic Forum report into the contemporary global workplace indicates that graduates leaving university are not properly equipped with the transferable skills necessary to allow them to satisfy the demands of their potential employers. At the same time, a 2024 survey by the Times Educational Supplement of UK undergraduates indicated that less than 10% of participants indicated they felt properly prepared for entry into work at the end of their studies. With this in mind, the paper presents the results of a pilot study into the desirability and practicality of adopting an integrated approach to higher education in which undergraduates are not only schooled in their primary academic field, but also introduced to and schooled in the so-called "Global Skills" that the WEF has highlighted as being so desirable in future entrants into the job market. The study is based on the incorporation of such skills as research, critical thinking, oral presentation, rhetoric and personal presentation in the context of an English Philology course for first-year Bachelors degree students.

Mirostław Kowalski
Uniwersytet Zielonogórski

Bezrefleksyjność edukacji w świecie sztucznej inteligencji

Celem wystąpienia będzie próba syntetycznego przedstawienia obszarów problemowych i wskazania zagadnień, jakie pojawiają się na horyzoncie określenia „Sztuczna inteligencja – edukacja - bezrefleksyjność”. Wielość obszarów/zmian można zaobserwować w podejściu do m.in.: istoty i celu edukacji; tworzenia i rozumienia wiedzy; człowieka – jako podmiotu twórczego i kreującego; jak również odpowiedzialności za problemy, które sztuczna inteligencja generuje oraz rozwiązywanie tych problemów; a także w obrazie i roli jednostki i społeczeństwa w procesie zmian technologicznych i kulturowych.

Anna Boguszewska
Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Poszukiwania początków polskiej książki ilustrowanej dla dzieci oraz zaleceń do jej wykorzystywania w edukacji

Artykuł prezentuje badania w zakresie historii edukacji odnoszące się do pierwszych polskich opracowań książki ilustrowanej dla dzieci. Obejmuje również początki metodycznych zaleceń dotyczących wykorzystywania książki niebędącej podręcznikiem w edukacji. Obejmuje lata przełomu XIX i XX wieku. Wykorzystano elementy metody monografii pedagogicznej oraz technikę analizy dokumentu.

Elżbieta Napora
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Agresja dzieci jako efekt ponadmiarowego korzystania z dostępnych środków wizualnych.

Aktualnie to tylko ogólny zarys streszczenia ze względu na trwające prace nad projektem. Wyniki projektu będą odpowiadać na pytanie o rozmiar korzystania z mediów przez dzieci w młodszym wieku szkolnym i konsekwencji zoperacjonalizowanej do zachowań agresywnych przejawianych wobec rówieśników.

Rafał Mazur
Uniwersytet Rzeszowski

Rola czytania krytyczno-twórczego w kontekście korzystania z nowych mediów

Współczesne czasy wymagają od nas umiejętności korzystania z nowych mediów, szybkiego przetwarzania informacji oraz weryfikacji ich źródeł. Szczególnie ta ostatnia zdolność wydaje się kluczowa przy odróżnianiu fake newsów od prawdziwych wiadomości czy podczas rozpoznawaniu manipulacji. Współczesna szkoła rzadko kiedy wyposaża uczniów w narzędzia pozwalające na bezpieczne poruszanie się w świecie nowych mediów, a nawet jeśli, zawęża je do testów i sprawdzianów, nie pokazując, w jaki sposób mogą chronić nas w codziennym życiu. Powyższe wystąpienie ma na celu wskazanie możliwości i przykładów, jakie niesie rozwijanie czytania krytyczno-twórczego w kontekście korzystania z nowoczesnych źródeł informacji, a także podkreślenie jego roli w weryfikacji źródeł oraz w rozwijaniu ciekawości uczniów. Wytworzenie automatycznego mechanizmu krytycznego wobec komunikatów bardzo często daje bowiem możliwość ochrony przed nadużyciami czyhającymi na użytkowników nowych mediów, pozwalając jednocześnie na korzystanie z ich dobrodziejstwa.

Mariola Kinal
Uniwersytet Rzeszowski

Rola technologii w modernizacji procesów nauczania

Nieustający rozwój nowych technologii oraz rewolucyjny wzrost zainteresowania sztuczną inteligencją (AI) jest jednym z czynników intensywnie oddziałującym na edukację, zarówno w kontekście kształcenia nowego pokolenia i wyposażenia go w umiejętności postępowania się nowymi mediami i AI, jak i odniesieniu do kształcenia (lub samokształcenia) nauczycieli. Celem wystąpienia będzie ukazanie narzędzi i badań umożliwiających indywidualizację nauczania z zastosowaniem nowych mediów i sztucznej inteligencji oraz nowych metod nauczania, które różnicują proces nauczania-uczenia się w klasie. Autorka wskaże w jaki sposób wykorzystać narzędzia AI do tego, aby edukacja w szkole podstawowej była dostosowana do możliwości uczniów, aby wspierała ich indywidualne tempo uczenia się, uzdolnienia oraz trudności w uczeniu się. Wskaże, w jaki sposób nauczyciele mogą wykorzystać sztuczną inteligencję do monitorowania postępów uczniów i automatyzacji zadań administracyjnych oraz planowania dydaktycznego. Podczas wystąpienia poza możliwościami jakie dają nowe technologie, autorka ukaże również bariery, takie jak przeciążenie informacyjne, brak kompetencji, brak czasu na doskonalenie i brak zaufania co do długofalowych skutków korzystania z nowych mediów w edukacji. W konkluzji przedstawione zostaną wnioski dotyczące optymalnego wykorzystania narzędzi cyfrowych w celu dalszego rozwoju edukacji.

Jerzy Krzyszkowski
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Stan i perspektywy badań pomocy społecznej w Polsce

Prezentowany referat będzie zawierał przegląd kierunków badań nad instytucją publicznej pomocy społecznej w Polsce po 1989 roku. Autor przedstawi zespoły badaczy, tematy analiz empirycznych, metody i techniki użyte do eksploracji, teren badań, ale także główne podejścia teoretyczne i perspektywy w tym zakresie.

Iwona Leonowicz-Bukała, Monika Struck-Peregończyk, Olga Kurek-Ochmańska

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, Kolegium Mediów i Komunikacji Społecznej

O nierówności płci w soczewce pandemii COVID-19. Polskie środowisko akademickie o doświadczeniu kryzysu i jego skutkach

Jak napisała Elżbieta Korolczuk (2020), do opisanie kryzysu można użyć metafory szkła powiększającego, gdyż pokazuje wyraźnie „nierówności i szczeliny”, w których czasem tkwią całe grupy społeczne. Najczęściej – te marginalizowane, choć jak pokazał ostatni wielki kryzys społeczny, związany z pandemią COVID-19, także te o których myślimy, że tej marginalizacji nie doświadczają. Referat dotyczy doświadczeń polskich akademików i akademikzek w początkowych miesiącach walki z pandemią w Polsce. Na podstawie ogólnopolskich badań ilościowych i jakościowych, zrealizowanych wśród pracowników i pracownic naukowych w pierwszym kwartale roku 2021 stawiamy tezę, iż płciowy wymiar modernizacji społecznej, rozumianej za Piotrem Sztompką (2013) jako „fundamentalna zmiana dotycząca wszystkich poziomów społeczeństwa”, ma charakter fasadowy i funkcjonuje raczej w publicznej narracji o równości płci, niż w praktyce życia społecznego, zarówno na poziomie makrostruktur, struktur średniego rzędu, po poziom mikrospołeczny. Wnioski wskazują, że bez wsparcia instytucji edukacyjnych i polityki społecznej, pracodawców oraz najbliższego otoczenia, to głównie kobiety wciąż na kryzysach tracą najwięcej i to od nich oczekuje się rezygnacji z dotychczasowych pozycji i warunków na rzecz „walki z kryzysem”. Wyniki zostaną zaprezentowane w kontekście historycznych przykładów upłciowienia problemu skutków kryzysów społecznych.

Grzegorz Gawron, Małgorzata Suchacka

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Socjologii

Spoleczne uwarunkowania rozwoju start-upów – studium województwa śląskiego

Wystąpienie dotyczyć będzie wniosków z projektu Diagnoza Śląskiego ekosystemu Startupowego zrealizowanego przez zespół ekspertów Uniwersytetu Śląskiego. Głównym celem badania była szeroka diagnoza ekosystemu startupowego rozwijającego się w obszarze województwa śląskiego. Całość podzielona została na 7 różnego typu analiz. 1. Badanie Desk-research przeprowadzone zostało w oparciu o przegląd i analizę dostępnych baz danych publicznych w zakresie istotnym dla podejmowanej problematyki. 2. Badanie MIX (CAWI – CATI) z mieszkańcami województwa śląskiego objęto 400 osób. Dobór próby miał charakter nieprobabilistyczny. 3. Badanie IDI z przedstawicielami środowiska śląskich startupów udało się zrealizować z 20 celowo dobranymi osobami, które tworzą firmy z myślą o budowaniu nowych, innowacyjnych rozwiązań, produktów lub usług. 4. Badanie MIX (CAWI – CATI) z przedstawicielami środowiska śląskiego biznesu obejmowało 206 przedstawicieli firm zarejestrowanych/działających na terenie województwa śląskiego nie krócej niż 5 lat; 5. Kolejne analizy to badanie IDI z 20 przedstawicielami środowiska śląskich inwestorów, którzy obecnie lub w okresie ostatnich 5 lat byli aktywni inwestycyjnie w różnych klasach aktywów w środowisku śląskich startupów. 6. Do badań IDI zaproszono także przedstawicieli Jednostek Samorządu Terytorialnego z obszaru woj. śląskiego – 36 osób. 7. Ostatnią grupą byli przedstawiciele śląskich uczeni wyższych – 11 osób z którymi także przeprowadzono IDI. Badania pokazują, że większość zdiagnozowanych problemów, jest możliwa do rozwiązania przez podjęcie stosownych działań przede wszystkim na poziomie państwowym - jak uregulowania prawne i stabilność prawa. Konieczne byłoby także poważne potraktowanie niewykorzystanego kapitału ludzkiego mieszkańców i potencjalnych przedsiębiorców, którym doskwiera nie tylko zwykły brak finansów, ale także brak wsparcia motywacyjnego, brak odwagi w realizacji swoich planów, brak wiary, że plan może się udać. Istotne byłoby także podejmowanie inicjatyw inspirujących mieszkańców, przedsiębiorców, środowiska inwestorów, gminy i uczelnie do kreatywnego myślenia i zainteresowania nauką i nowymi rozwiązaniami.

Katarzyna Wojtanowicz

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Proces deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych - (nowy) kierunek rozwoju polityki społecznej

Po ponad 30 latach od początku transformacji w Polsce, system pomocy społecznej podlega ciągłym modernizacjom. Od nastawienia na twarde elementy modernizacji systemu pomocy społecznej – głównie inwestycje w infrastrukturę, przyszedł czas na refleksję jak uzupełnić programy dalszych reform o miękkie elementy modernizacji związane przede wszystkim z rozwojem usług społecznych oraz infrastruktury społecznej. Deficyt usług społecznych w wielu systemach polityki społecznej jest coraz bardziej widoczny, a równocześnie pogłębiają i rozszerzają się nowe problemy i wyzwania społeczne. Nowym kierunkiem zmian jest zatem podjęty proces deinstytucjonalizacji oraz rozwoju usług społecznych, przede wszystkim, usługi środowiskowe i domowe, których w Polsce bardzo brakuje, a które, jak wynika z wielu badań i analiz, są szansą na zapewnienie wyższej jakości życia społeczeństwa. Celem wystąpienia będzie ukazanie procesów dochodzenia do deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych.

Barbara Sordyl-Lipnicka
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Zmiany w obszarze wsparcia rodziny i dziecka na przykładzie jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w Polsce

Doświadczenia ostatnich kilkunastu lat pokazują, że funkcjonowanie rodzin, borykających się z określonymi trudnościami (problemy mieszkaniowe, ograniczony dostęp do usług, problemy zatrudnieniowe, problemy opiekuńczo-wychowawcze) determinuje konieczność korzystania z ilościowego i jakościowego wsparcia systemu pomocy społecznej. Głównym zadaniem prowadzonej przez państwo polityki na rzecz rodzin jest celowe działanie w sferze tworzenia warunków sprzyjających prawidłowemu funkcjonowaniu rodzin. Dlatego też podejmowanie działań ochronnych, wsparcie i szeroko rozumiana pomoc rodzinie ze strony jednostek organizacyjnych pomocy społecznej powinno uwzględniać element modernizacji w zakresie poszczególnych zadań i sprzyjać budowaniu pozytywnej refleksji nad znaczeniem, rolą i kształtem współczesnej rodziny.

Katarzyna Korona
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Resocjalizacja penitencjarna – wczoraj i dziś

Zakład karny stanowi przykład instytucji społecznej, która na przestrzeni lat podlega ciągłym zmianom. Dotyczą one nie tylko samej populacji więziennej, ale szeregu modyfikacji w zakresie samego kształtu odbywania kary pozbawienia wolności. W wystąpieniu zaprezentowane zostaną zmiany w zakresie: charakteru instytucji i jej postrzegania społecznego, prowadzonych oddziaływań i personelu penitencjarnego oraz ich konsekwencje. Rozważania uzupełnione zostaną o wskazanie wyzwań, jakie stoją przed współczesnymi zakładami karnymi.

Andrzej Chudnicki
Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Pedagogiki i Psychologii

Edukacja nieletnich w placówkach resocjalizacyjnych. Historia - terażniejszość -perspektywy

Od momentu powstania pierwszych zakładów resocjalizacyjnych dla nieletnich edukacja stanowiła w nich fundament oddziaływań. W początkowych instytucjach poprawczych i szkołach przemysłowych główny akcent kładziono na rozwój umiejętności praktycznych oraz przygotowanie do zawodu. W Polsce, po II wojnie światowej, problematyka resocjalizacji stała się obszarem zainteresowania pedagogiki specjalnej. Szczególną uwagę skupiono na wszechstronnej opiece nad nieletnimi, obejmującej wychowanie, edukację i resocjalizację. Jednak z biegiem czasu w naukowym dyskursie o resocjalizacji rola edukacji została zepchnięta na drugi plan, na rzecz specjalnych interwencji korekcyjnych i terapeutycznych. Obecne przemiany w strukturze instytucji resocjalizacyjnych wiążą się z ewolucją w edukacji, która ściśle koreluje z indywidualizacją, wynikającą z różnorodnych potrzeb edukacyjnych. Te zmiany wymuszają konieczność ponownego zdefiniowania roli szkoły w placówce resocjalizacyjnej oraz rozwój kompetencji pracujących w niej nauczycieli.

Edyta Majcher-Ociesa
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Modernizacja na wsi na przykładzie Gniewiec w powiecie kieleckim w okresie międzywojennym

Wystąpienie dotyczy zmian jakie zaszły w społeczności wiejskiej Gniewiec (pow. kielecki) w okresie międzywojennym. We wsi mieszkali Polacy wyznania rzymskokatolickiego zajmujący się rolnictwem. Część mieszkańców wsi pracowała dodatkowo w niedalekim kamieniołomie w Jaworzni. Część zanosila do Kielc oddalonych o około 10 km do sprzedania produkty wytwarzane w gospodarstwach. Ważną rolę w społeczności pełnili emigranci zarobkowi, którzy za pieniądze w ten sposób uzyskane kupowali ziemię. W swoich gospodarstwach wprowadzali nowinki podpatrzone zagranicą, m.in. sprzęt rolniczy i nowe rośliny. Inaczej też się ubierali. Najbogatszą rodziną we wsi byli Bernasiewiczowie specjalizujący się w hodowli owiec. Posiadali również olejarnię. W niedalekich Szczukowicach działał młyn. Najbliższe dwa sklepy znajdowały się w nieodległej Jaworzni.

Barbara Szczepańska, Stanisław Kłopot
Instytut Socjologii, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Wrocławski

Powierzchnowa modernizacja rolnictwa? Wzór nowoczesnego rolnika a wdrażanie innowacji biologicznych.

W referacie zostaną zaprezentowane wyniki badań, których realizacja pozwoliła nakreślić wzór nowoczesnego rolnika oraz zainteresowanie wdrażaniem działań modernizacyjnych. Dla rolnictwa indywidualnego w Polsce innowacje biologiczne mają znaczenie z wielu powodów, również ze względu na wyzwania związane z europejskim zielonym ładem. Ich wprowadzaniem są jednak zainteresowane głównie gospodarstwa większe obszarowo, w których działa przymus ekonomiczny. W gospodarstwach średnich (5 – 50 ha) przymus taki nie występuje, m.in. z uwagi na fakt, że mają one nierzadko różne źródła dochodu, zatem trzeba rozpoznać czynniki, które mogą sprzyjać innowacjom oraz te, które są głównymi barierami dla ich wprowadzenia. Jak pokazują wyniki badań, czynniki te są związane z realizacją wzoru nowoczesnego rolnika. Artykuł bazuje na wynikach badań zrealizowanych w ramach grantu NCN MINIATURA „Wzór nowoczesnego rolnika a wdrażanie innowacji biologicznych w gospodarstwach indywidualnych”.

Krzysztof Bondyra

Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Króla Stanisława Leszczyńskiego / Krajowa Izba
Gospodarcza

Gildie i izby przemysłowo-handlowe: samorząd gospodarczy jako nasz łącznik z przeszłością

Gildie i izby przemysłowo-handlowe to instytucje, które odgrywały kluczową rolę w rozwoju gospodarczym i społecznym w różnych okresach historycznych, a łączy je idea samorządu gospodarczego. Gildie były to stowarzyszenia rzemieślników i kupców, które powstały w średniowieczu. Ich głównym celem była ochrona interesów swoich członków, regulacja jakości produktów i usług, a także kontrola nad rynkiem. Gildie miały swoje własne przepisy i normy, które były przestrzegane przez wszystkich członków. Gildie chroniły swoich członków przed nieuczciwą konkurencją i zapewniały pomoc w trudnych sytuacjach ekonomicznych. Ustalanie standardów jakości dla produktów i usług było jednym z głównych zadań gildii. Gildie regulowały ceny, ilość produkcji i dystrybucję towarów, co pozwalało na stabilizację rynku. Izby przemysłowo-handlowe zaczęły powstawać na przełomie XVIII i XIX wieku w odpowiedzi na rozwój przemysłu i handlu. Ich celem było reprezentowanie interesów przedsiębiorców i promowanie rozwoju gospodarczego. Izby przemysłowo-handlowe reprezentują interesy swoich członków przed władzami państwowymi, wspierając rozwój legislacji korzystnej dla biznesu. Izby organizują szkolenia, konferencje i inne wydarzenia, które pomagają przedsiębiorcom w zdobywaniu wiedzy i nawiązywaniu kontaktów. Działania na rzecz promocji lokalnego i międzynarodowego handlu to jedno z głównych zadań izb. Samorząd gospodarczy, zarówno w formie gildii, jak i izb przemysłowo-handlowych, odgrywał i nadal odgrywa ważną rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym. Jest to łącznik między przeszłością a współczesnością, który pokazuje, jak samoregulacja i współpraca w ramach zrzeszeń gospodarczych może przyczynić się do stabilności i rozwoju. Od średniowiecznych gildii do współczesnych izb przemysłowo-handlowych, samorząd gospodarczy ewoluował, dostosowując się do zmieniających się warunków ekonomicznych i społecznych. Współczesne izby przemysłowo-handlowe kontynuują wiele tradycji gildii, takich jak regulacja jakości, ochrona interesów członków i promocja handlu. Samorząd gospodarczy nadal opiera się na współpracy i wzajemnym wsparciu, co jest kluczowe dla rozwoju gospodarki. Gildie i izby przemysłowo-handlowe są nie tylko ważnymi instytucjami w historii gospodarczej, ale także kluczowymi elementami współczesnego samorządu gospodarczego. Ich rola jako łącznika między przeszłością a teraźniejszością podkreśla znaczenie samoregulacji, współpracy i wspólnoty w rozwoju gospodarczym. Dzięki nim możemy czerpać z doświadczeń przeszłości i tworzyć stabilniejsze i bardziej zrównoważone struktury gospodarcze na przyszłość.

Joanna Jaroszyk

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Media w procesach demokratyzacji w Polsce i Hiszpanii. Analiza porównawcza.

Polskę i Hiszpanię łączy doświadczenie kilkudziesięciu lat niedemokratycznych rządów, wiążących się ograniczeniami wolności mediów, głównie za pomocą represyjnego ustawodawstwa. Przemiany demokratyczne po 1975 r. w Hiszpanii oraz po 1989 r. w Polsce miały na celu m.in. przywrócenie i poddanie ochronie wolności wypowiedzi, będącej podstawą działalności prasowej w demokratycznym państwie. Ciekawe w tym kontekście wydaje się porównanie tych procesów, mających doprowadzić do tego samego celu, lecz realizowanych w odmiennych warunkach kulturowych i politycznych. Przedmiotem rozważań są przede wszystkim przyjmowane rozwiązania instytucjonalne, za pomocą których udało się wyżej wspomniany cel osiągnąć.

Joanna Hołda

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Specyfika mediów jako sub- sektora przemysłów kreatywnych w społeczeństwie zmian.

Media są znaczącym sub-sektorem przemysłów kreatywnych. Jednak zmiany obecnie zachodzące wpływają także na ten obszar. Ta zmienność przyczynia się do funkcjonowania w nowych warunkach zarówno ekonomicznych jak i społecznych. Analiza mediów, jako znaczącego gracza mającego wpływ na gospodarkę, ale i społeczeństwo jest interesująca pod kątem ich wpływu na teraźniejszość. Jednocześnie same media się zmieniają także w kontekście ich obecności w przemysłach kreatywnych, których rola w gospodarce opartej na wiedzy ciągle wzrasta. W tym kontekście pojawiają się pytania o rolę mediów (będących w ewolucji), ich znaczenie i udział w przemysłach kreatywnych, z jednoczesną świadomością zmian zachodzących w samym społeczeństwie, co np. manifestuje się zmianą stylu życia i sposobami korzystania z mediów.

Wojciech Dąbrówka

Uniwersytet w Białymstoku (Szkoła Doktorska Nauk Społecznych; nauki prawne)

Obowiązki nadawców radiowych i telewizyjnych w czasie kampanii wyborczej w Europie Środkowej

Wystąpienie dotyczy analizy obowiązków, spoczywających na nadawcach radiowych i telewizyjnych w okresie kampanii wyborczej w państwach Europy Środkowej (w znaczeniu przypisywanym tej części Starego Kontynentu przez Ronalda Tiersky'ego i "The Economist", a więc w państwach należących do Grupy Wyszehradzkiej). Analiza zostanie przeprowadzona w oparciu o metodę dogmatyczno-prawną. Pomocniczo będzie wykorzystana metoda opisowa. Podczas gdy pierwsza metoda zostanie wykorzystana do analizy przepisów dotyczących obowiązków nadawców radiowych i telewizyjnych w okresie wyborczym w ściśle określonej części Europy, druga metoda posłuży do opisu aktywności w tym zakresie w praktyce. Materiał badawczy stanowiły akty prawne, orzecznictwo, piśmiennictwo, a także publikacje medialne zawierające informacje i opinie na temat prowadzenia kampanii wyborczej i referendalnej w programach nadawców radiowych i telewizyjnych. Przepisy prawa wyborczego i prawa medialnego, obowiązujące w państwach Europy Środkowej (Polski, Czech, Słowacji i Węgier), regulują obowiązki nadawców radiowych i telewizyjnych w okresie kampanii wyborczej w dużym stopniu w podobny sposób - w szczególności dotyczy to emisji przez tych nadawców audycji (spotów) wyborczych oraz ciszy wyborczej i związanym z nią zakazem upowszechniania sondaży wyborczych, niemniej jednak w regulacjach prawnych tych państw występują też istotne różnice, które odnoszą się głównie do ochrony dóbr osobistych kandydatów i komitetów wyborczych uczestniczących w procesie wyborczym, ale również innych kwestii, w tym organizowania debat telewizyjnych.

Krystian Miąsik

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie

Modernizacja Polskich portali horyzontalnych na wybranych przykładach

Nie ma jednego modelu zachowań użytkowników w Internecie, tak samo jak jednego stylu komunikacji. Niemniej jednak możemy obserwować pewne prawidłowości w rozwoju portali horyzontalnych. Czy takie prawidłowości mogą być wskazówką dla managerów, projektantów i marketerów? Jakie wnioski mogą płynąć z obserwacji użytkowników i czy można takie zachowania optymalizować pod kątem efektywności biznesowej? To standardowe pytania jakie na co dzień słyhać w branży. W epoce data-driven próba odpowiedzi na zachowania użytkowników wydaje się kluczowa w osiągnięciu dobrych wyników. Podczas prezentacji przedstawione zostaną wnioski z wyników badań i obserwacji branży na przestrzeni ostatnich 3 lat.

Agata Krzywdzińska

Uniwersytet Jagielloński

Procesy modernizacyjne w mediach na obszarze eurazjatyckim

Przedmiotem wystąpienia będą zmiany w mediach krajów b. ZSRR, dotyczące ich struktury i gatunków medialnych.

Grzegorz Kościński
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II

Zagrożenia płynące z procesu modernizacji w mediach - w kontekście dziennikarstwa informacyjnego.

Zagrożenia płynące z procesu modernizacji w mediach - w kontekście dziennikarstwa informacyjnego. Rewolucja technologiczna pozytywnie wpływa na rozwój mediów – na szybkość, skuteczność i globalny wymiar przekazu. Twitter (X), Facebook i media społecznościowe stały się ważnym źródłem informacji. Legitymujący się długim stażem dziennikarze trudno się odnajdują w tej nowej sytuacji. Nastąpiła też zmiana w wykorzystaniu narzędzi medialnych – telefon często zastępuje dziś kamerę i łączy satelitarne, co wyraźnie widać na przykładzie wystanników wojennych. Sztuczna inteligencja ułatwia przygotowanie tematu i dotarcie do odpowiednich informacji, a nie są to jedyne zalety technologii. Jednocześnie jednak rośnie ryzyko niekontrolowanego przepływu fałszywych informacji, wystąpienia błędów, typu „fake news” oraz sptyczenia omawianych problemów. Nowoczesne narzędzia ułatwiają fałszerstwa, bowiem „atrakcyjność” przekazu usypia czujność i powoduje, że łatwiej zaakceptować fałszywy obraz – informacje - treść. Stąd na plan pierwszy wysuwa się problem weryfikacji źródeł informacji. Dlatego tak ważna – na powrót, staje się rola wydawcy/dziennikarza - osoby odpowiedzialnej za weryfikację źródeł informacji. Jednocześnie rośnie rola pracy w zespole/redakcji, gdzie osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje i narzędzia, korygują prawdziwość przekazu, co wpływa na rzetelność. Wniosek – mimo rozwoju procesu ewolucji technologicznej i wykorzystania sztucznej inteligencji w mediach – potrzebny jest człowiek - rzetelny i dobrze przygotowany dziennikarz lub wydawca, czuwający nad całością i rzetelnością przekazu.

Iwona Leonowicz-Bukała, Mikołaj Birek, Monika Struck-Peregończyk
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, Kolegium Mediów i
Komunikacji Społecznej

Cierpienie wygenerowane przez AI. Manipulacja obrazem w komunikacji społecznej

Jednym z kluczowym czynników determinujących kierunki rozwoju mediów i sposobów ich użytkowania są nowe możliwości technologiczne. Oprócz oczywistych korzyści zarówno dla wydawców, jak i odbiorców, owe możliwości często niosły za sobą złożone i wielowymiarowe skutki negatywne. Przetłomem, który dzieje się na naszych oczach, a niesie ze sobą duże ryzyko m.in. pogłębienia pauperyzacji treści medialnych, jest rozwijanie narzędzi opartych o generatywną sztuczną inteligencję. Zjawisko to jest niesamowicie dynamiczne i – jako stymulowane przez prywatny biznes – pozostaje wciąż poza efektywną kontrolą prawną czy polityczną. Generatory tekstu, dźwięku, obrazu czy wideo są coraz powszechniej używane przez redakcje mediów oraz branżę marketingową i reklamową. Proponowany referat jest prezentacją jakościowych wyników badań nad charakterem i skutkiem wykorzystania obrazów generowanych przez narzędzia AI, ze szczególnym uwzględnieniem zastosowań, które w założeniu mają przyczyniać się do realizacji celów prospołecznych, jak cyfrowy aktywizm antywojenny lub działania przeciw dyskryminacji i marginalizacji. W analizie - z uwagi na ograniczoną liczbę przypadków – zastosowano metodę case study oraz analizę dyskursu w przestrzeni Internetu.

Krystian Miś

Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Filozofii

Przełamywanie granic. Wpływ tłumaczenia maszynowego na współczesną kulturę

Wystąpienie dotyczy wpływu technologii tłumaczeniowych na współczesne kultury, możliwości zastosowania owych technologii oraz ich skutki. Tłumaczenie to rzemiosło towarzyszące społeczeństwom od czasów najstarszych cywilizacji. Jest to fenomen nierozłącznie związany z rozwojem i wymianą kulturową, ekonomiczną i cywilizacyjną. Nie powinno zatem dziwić, że w obliczu narastającej globalizacji, fenomen tłumaczenia poddawany jest nie tylko komercjalizacji, ale także aktywnie pracuje się nad podniesieniem produktywności i jakości tłumaczonych tekstów. W przestrzeni internetowej od lat funkcjonują serwisy do tłumaczenia, bazujące na technologii przetwarzania języka naturalnego. Do dwóch najbardziej popularnych należą Google Translate oraz DeepL. Początkiem 2023 roku ogromne zainteresowanie mediów i opinii publicznej zdobył model języka chat-GPT, którego część z funkcji miałyby rekompensować wady zwykłych serwisów do tłumaczenia online. W mojej opinii narzędzia do tłumaczenia automatycznego online można wykorzystać w celu rozwoju kultur oraz budowania porozumienia.

Joanna Trzaska-Wieczorek

Uniwersytet Rzeszowski

Rola elit politycznych w modernizacji postrzegania zagrożeń ładu społecznego na przykładzie działalności Tomasza Kality (2016-2017)

Ład społeczny opiera się na stabilnym funkcjonowaniu społeczności gwarantowanym przez konsensus wynikający z dominującego systemu wartości. Jest on kształtowany przez religię, system moralny, tradycję i prawo. Modernizacja tego konsensusu, będąca procesem długotrwałym i trudnym, może następować w wyniku wysiłku jednostek lub grup społecznych, które podejmują się jego kontestowania. W podjętych rozważaniach zarysowana została działalność społeczna Tomasza Kality, zaangażowanego w prace nad projektem nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, tzw. „ustawy Kality”, w wyniku której od 1 listopada 2017 r. zdepenalizowano obrót marihuaną medyczną jako surowcem farmaceutycznym. Jednym z najważniejszych, o ile nie najważniejszym wyzwaniem jawiła się w tym okresie zmiana negatywnej oceny opinii publicznej w kwestii kontrolowanego dostępu do tego produktu i proces szeroko pojętej edukacji społeczeństwa w celu przeciwdziałania krzywdzącym stereotypom. Aktywność Kality została ujęta z jednej strony perspektywy jego zaangażowania jako przedstawiciela elit politycznych pełniącego eksponowane i merytorycznie istotne funkcje w SLD, ale także jako ambasadora postulatu umożliwienia legalnego dostępu do niej osobom chorym, których stał się rzecznikiem. Istotnym elementem podjętych rozważań jest analiza ewolucji postrzegania dostępu do tej substancji dokonana na podstawie materiałów medialnych i komentarzy w przedziale czasowym od maja 2016 r. do stycznia 2017 r., będącej efektem działań tego polityka.

Mariusz Mak

Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Ekonomii i Finansów

Teoria wartości w ekonomii w kontekście problematyki modernizacji

Badaniem wartości zajmuje się aksjologia, która od początku XIX w. stanowi jeden z obszarów badawczych filozofii, niektórzy nazywają ją po prostu teorią wartości. Z aksjologią ściśle związana jest etyka, a także zagadnienie modernizacji. Aksjologia to stosunkowo nowa dyscyplina nauki. Niemniej jednak, sama problematyka towarzyszy ludzkości od momentu, gdy człowiek zaczął zastanawiać się nad uwarunkowaniami prowadzonego życia, a w szczególności na strukturą otaczającej rzeczywistości (the structure of reality), prawami natury (the order of nature), bądź po prostu miejscem jakie w niej zajmuje człowiek. Zauważyć należy, że aksjologia podejmuje próbę odpowiedzi na pytania m.in. o kwestie pochodzenia, sposobu istnienia, struktury, hierarchii, a także zasad stosowania i funkcjonowania wartości.

Anna Szczepańska-Dudziak

Instytut Historyczny Uniwersytet Szczeciński

Dyplomacja ekonomiczna Republiki Czeskiej wobec globalnych wyzwań i możliwości.

Celem wystąpienia będzie ukazanie ewolucji modelu dyplomacji ekonomicznej Republiki Czeskiej od transformacji systemowej w latach dziewięćdziesiątych do czasów współczesnych. Jako punkt wyjścia dla podjętych rozważań przyjęto uwarunkowania gospodarcze oraz wolę decydentów politycznych, którzy zrozumieli konieczność podjęcia działań wspierających czeski eksport oraz stworzyli zintegrowany system dyplomacji ekonomicznej. Ponadto konieczne będzie znalezienie odpowiedzi na pytanie o uwarunkowania, które spowodowały modyfikację celów dyplomacji ekonomicznej, wprowadzenie komponentu dyplomacji naukowej oraz pomocy rozwojowej i doprowadziły do podjęcia działań na rzecz terytorialnej dywersyfikacji eksportu towarów i czeskich inwestycji w kierunku rynków pozaeuropejskich. Wartym podkreślenia pozytywnym aspektem funkcjonowania dyplomacji Republiki Czeskiej jest jej transparentność, przejawiająca się min. w dostępie krajowej i zagranicznej opinii publicznej do licznych informatorów, analitycznych, opracowań rynkowych, sprawozdań i statystyk finansowych z realizacji projektów. Narzędzia komunikacyjne nie ograniczają się jedynie do stron internetowych MSZ, ambasad czy portalu internetowego działającego w pięciu językach (czech.cz; czechia.eu) ale także kont na Facebooku i Platformie X (wcześniej na Tweeterze), Instagramie, LinkedIn.

Emilia Jankowska-Ambroziak, Arkadiusz Niedźwiedzki
Uniwersytet w Białymstoku

Polityka spójności Unii Europejskiej na tle zmieniających się uwarunkowań geopolitycznych

Celem niniejszego artykułu jest analiza ewolucji kluczowych aspektów polityki spójności w obliczu wyzwań, które pojawiały się w latach 1989-2024. Zmieniające się uwarunkowania rozwojowe sprawiają, że wyzwania dla polityki spójności są coraz bardziej złożone. Globalizacja, cyfryzacja, zmiany demograficzne oraz klimatyczne nieustannie kształtują społeczeństwa i gospodarki, w tym regionalne. W odpowiedzi na te globalne trendy oraz nieprzewidziane zdarzenia, takie jak pandemia COVID-19 czy wojna na Ukrainie, polityka regionalna musi być elastyczna i adekwatnie reagować na bieżące potrzeby. Odpowiednia reakcja wymaga od decydentów nie tylko zwiększonej współpracy, ale także doskonałego przygotowania do szybkiego adaptowania się do zmieniających się realiów. Polityka spójności odegrała kluczową rolę w rozwoju regionów, co potwierdza 9. Raport Kohezyjny, wskazując, że kraje, które dołączyły do UE w 2004 roku, odnotowały wzrost PKB per capita o prawie 30 punktów procentowych w roku 2023. Transformacje te są znaczące i widoczne w całej Europie. Jednakże, ostatnie wyzwania, z którymi mierzyła się Europa, zakłóciły realizację ustalonych celów, ujawniając braki i potęgując istniejące konflikty.

Paweł Piątkowski
Uniwersytet w Białymstoku

Zrównoważone finanse publiczne jako element wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju

Proces powstania, rozwoju i wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju postępuje stopniowo. Jednym z etapów tego procesu jest rozwój zrównoważonych finansów publicznych. Przejście od tradycyjnych finansów publicznych do zrównoważonych postępuje i będzie przyspieszało. Celem niniejszego wystąpienia jest ocena roli zrównoważonych finansów publicznych w procesie wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Uwarunkowania przedsiębiorczości mieszkanek peryferii

Przedsiębiorczość kobiet zamieszkujących obszary peryferyjne jest kształtowana przez unikalne uwarunkowania ekonomiczne, społeczne i kulturowe. Tradycyjne podejście do przedsiębiorczości, zdominowane przez formalne sektory gospodarki, nie zawsze odzwierciedla pełnię różnorodności działań podejmowanych przez kobiety na peryferiach. Wystąpienie uwzględnia szerokie definiowanie przedsiębiorczości, uwzględniając zarówno formalne, jak i nieformalne formy działalności gospodarczej, oraz kluczowe czynniki wpływające na rozwój tych inicjatyw. Kobiety na peryferiach napotykają na znaczące bariery w dostępie do kapitału oraz rynku zbytu. Ograniczona obecność instytucji finansowych oraz niska dostępność programów wsparcia finansowego utrudniają zgromadzenie środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Z racji na niski stopień urbanizacji tych obszarów, społeczności peryferyjne najczęściej mają charakter wiejski w warstwie kulturowej, przejawiający się stosunkowo dużym przywiązaniem do tradycyjnych norm i wartości. Przejawia się to m. in. w dużym wpływie patriarchalnego modelu rodziny oraz wynikającym z niego podziale pracy, który różnicuje zakres obowiązków między kobietami a mężczyznami. Kobiety na peryferiach często też mierzą się z dodatkowymi wyzwaniami związanymi z nierównościami płciowymi, takimi jak: niższe zarobki, ograniczony dostęp do zasobów ekonomicznych i edukacyjnych, a także większe obciążenie pracą domową i opieką nad dziećmi. Czynniki te mogą ograniczać skłonność kobiet do podejmowania działań przedsiębiorczych. Nie oznacza to jednak, że mieszkanki peryferii pozbawione są takich atrybutów jak proaktywność, gotowość do podejmowania ryzyka, kreatywność i zdolność do adaptacji. W kontekście peryferii, te cechy osobowości mogą odgrywać kluczową rolę w przezwyciężaniu ograniczeń wynikających z warunków zewnętrznych. Przedsiębiorczość kobiet nierzadko też znajduje wyraz w innych obszarach poprzez tworzenie inicjatyw lokalnych mających na celu poprawę jakości życia społeczności lokalnej takich jak angażowanie się w lokalne inicjatywy społeczne, tworzenie grup wsparcia oraz aktywne budowanie sieci kontaktów zawodowych. Wystąpienie analizuje kluczowe aspekty wpływające na przedsiębiorczość mieszkanek peryferii, ze szczególnym uwzględnieniem czynników społecznych i kulturowych. Przedstawi strategię, jakie kobiety stosują, aby przełamać bariery rozwoju ich przedsiębiorczości. Zostanie także podjęta próba odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób szeroko rozumiana przedsiębiorczość tworzy obszar codziennych praktyk związanych nie tylko z prowadzeniem działalności gospodarczej, ale także z kształtowaniem postaw społecznych i kulturowych rodziny i społeczności lokalnej. Analiza zostanie oparta o materiał badawczy będący efektem realizacji projektu „Kobiety na peryferiach. Dynamika strategii życiowych” finansowanego ze środków rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.